Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 29 ИЮЛЬ, 1980 ШУ. ● № 90 (6220). ● Мах 2 кепиг.

КПСС Центральни Комитете

КПСС XXVI СЪЕЗДА ДАХА МА ДОАГГIАРА НАКЪАДАХАРАХ ЙОЛЧА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬАХ

КПСС Центральни Комитето белгалду, мехка коммунисташа, берригача къахьегамхоша чIоагIа дегаш айденчел патриотически уйла гIеттам тIайийдар КПСС XXVI съезд гулъярах бола ЦК июньски (1980 ш.) Пленума решени. Советски наха хьагойт парте чурен арахьарен политика массане а хьалловцаш хилар. Даьхен экономически обороники низ тIагIертта къахьегарца чIогIбе хьадда лелаш шоай болга.

В. И. Ленин ваь 110 шу дизара кийчо еш гучадаьккха къахьегама хьинар дегIадоладеш производстве хьалха латтарниа, бригадий, участкий, фермий, цехий, предприятий, организацей, объединеней коллективаша тIайиду доккхагIа доле декхараш, шоай творчески низаш сондоеш. Шерлуш ба «Пятилетнаха ударни фикпи. КПСС XXVI съезда — даха ма доагIтIара накъагIо» яхача девизагIа бола дерригача халкъа болам.

Москвайн дукхача предприятей къахьегамхоша доладьад 1980 шера задани Сийлалы - Йоккхача Октябрьски социалистически революце 63 шу дузаш кхоачишъе, итлагIа пятилетка толаме чакхъяккха, 1981 шера лаьгI ца болийташ болх белла Iалашде тIахьехаш доле гIулакх. Ленинграда, Украйна, Белоруссе, Казахстана, Узбекистана, Урала, СибарегIен, кхыча республикий, областий, районий, городий предприятей хьалха латтача коллективаша лаьрхIад ударни ленински вахта дIахо яхь, доккхий къахьегама толамаш дахорца КПСС XXVI съездага кхача, XI пятилетке болх бара дика кIийле хьакхолла. Днепропетровски областа болхлошен гIулакхерча нахен декхар тIайийдах планал совгIа ара мел хеца продукци материальни къахьегамен ресурсаш кхоярна чотагIа арахеца. Мехка комсомольски организацешна хьалхайнальй кагирхой ударни гIулакхий Ерригсоюзни эстафета.

Яхье баьннарий керттера уйла шахкийт практически карагIдоллараш доккхигIа хилийтара, КПСС XXV съезда, ЦК ноябрьски (1979 ш.) июньскии (1980 ш.) Пленумий решенеш, парте экономически дешнех ший докладашкен къамелашкен КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиуме Председатела новкъоста Л. И. Брежнева йоаллань положенеши выводашц вахаре кхоачашъяра. ДIахо дегIаухаш я КПСС Центральни Комитето къобалъяь патриотически почикаш.

Съезда хьалхара дерригача халкъа социалистически яхьа верте оттар советски наха къахьегамен политически хьинар боахамен культуран гIирсаш хьалдара хьадда декхараш кхоачашдара тIадерзадар — ерригача партийни, советски, боахама органий, профсоюзни комсомольски организацей эггара хьалхара декхар. 1980 шера а бIарчча итлагIча пятилетка а плана толаме кхоачанъяр XI пятилетке халкъа боахам дегIабара вай мехка экономически социальни прогресс дIахо ахьара чIоагIа кIийле хургья.

КПСС Центральни Комитето соцам бу:

1. ДоккхагIа дола социалистически декхараш тIайийцача КПСС XXVI съезда даха ма доагIтIара накъадахара ударни вахте эттачен производстве хьалха латтараша, къахьегама коллективаша дIадоладаьр къобалде.

Коммунисташ, комсомольцаш, халкъа боахаме къахьегам мел бараш КПСС ЦК тIахьех яхь дIайолаьраши даьрде а парте съезд доккхий къахьегама толамаш доахаш белатье а. Из деча хана итлагIа пятилетка чакхйоалача шера план толаме кхоачаш а тIехкхоачаш а ара ма могга дукхагIа хьинар тIадаьйта, пусковой объекташ шоай ханнахьа болх бе йолаялийта, производственни низалаш нерберане, кхетелхаша йола гIимелош, дIаоттаьнча йола оборудовани кIезигагIа хилийта. 1981 шера — цхьайттагIча пятилетка хьалхарча шера халкъа боахаме лаьгI ца болийташ болх белла Iалашде аьнна новкъоста Л. И. Брежнева еша указанеш чакхъяха.

2. Союзни республикий Компартей ЦК-ашна, парте крайкомашен обкомашех, ВЦСПС-о, ВЛКСМ ЦК-ас, партийни, советски, боахама, профсоюзни, комсомольски организацешна политически, организаторски, кхетама болх тIаберзабе боза съезда хьалхарча яхьа балхахой, колхозхой, Iазмахой, инженерно - техническ балхахой, гIулакхера нах шерагIа юкъесара.

Съезда хьалхара яхь дIахьош ма могга тIагIерта къахьегам лоаттабе беза производство эффективности балха дикала айяра, къахьегама овсарле лаккхьелга сандаре, хьон бара рожим чIоагIа лелаяра, къахьегамен паччахьалкхени дисциплина чIоагIъяра тIехь.

Социалистически яхьа декхар да Iилма - технически прогресс сихъяра ма могга гIо дар. Iилманхой, специалистий, изобретателий, рационализаторий низаш производстве технически эргалнхарен цунна интенсификаци ярен, механизацен автоматизацен кердагIа йола средствашц, прогрессивни технологи, къахьегам Iилман лерла тIа вIашгIехьбаккхар хьакхолларен юкъеякхьарен керттера проблемаш къоастаяра тIаьхийта.

Ерригача коллективашка отта а дахь чаххдаха деза КПСС XXVI съезда даха ма доагIтIара накъадахара дола хьадда гIулакхаш. Министерстваша, ведомстваша, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацешна къаьстта йоакхо е езаш да иIора, мехкдаьтта, газа, металлургически, машинаш ю промышленность, энергетика дIахо дегIабоалаяр, халкъа эшача товарий ассортимент шеръяр а уж дикагIа хилийтар а, транспортен капитальни гIишлошъярен болх товбар.

Партийни, советски, юртбоахама, профсоюзни, комсомольски организацешна, юртарча къахьегамхоша массадола хIама де деза лоацийча ханнахкен ка бойташи дуувкъам чуэдара, паччахьалкхенга ялат, технически культураш. Хьайбай продуктий йоттара планаши тIайийца декхараш кхоачашдара, доакъараш кийчдара, хьайбашка Iа доккхийтагIа дика вIашгIехьдаккхара.

3. КПСС Центральни Комитето белгалду, социалистически яхье, коммунистически хьисаме къахьегара болаво хIара къахьегамхочо, хIара коллективо, хIара даьхъо бух социально доккхий толамаш дахара, кхетам балева декхараш кхоачашдара еш йола воздействи ма могга чIоагIъе езита. ДикагIча опытего дикагIа хьажа деза, из хьинарегIа дIайоарвае еш, боахам лелабеча дакха литературашен кхоачамбоацарошен критически хьажа, уж дIадахара де доагIар де деза.

Къаьстта уйла тIаяхийта еза тIайийца декхараш встречни планаши толаме кхоачашъяре, боахах лелабара методаш эргайоахаш тоаяра. Яхье даьха лоанараша моральни материальни совгIаташ дара еррагача формеех дикагIа пайда эца беза.

4. Массови информацен пропагандан средстваша ший ханнахьен корта болаше дIадовсийта деза съезда хьалхара социалистически яхь мишта лелаю, тIайийца декхараш толаме кхоачашдеча къахьегача коллективай, производстве хьалхалаттарий опыт дикагIа гучайха а дIайовзийта а еза.

Шалински районерча «Джалка» яхача совхозе районерча кхыча боахамашка а санна ка бола ялат чуийца доалаш латт. Социалистически Къахьегама Турпала Саидов Ваула мехотряде планагIа 20 центнер, декхарех 28 центнер хIара гектара тIара кхаха лаьрхIача 30—35 центнер ялат доккх.

Дика вIашгIехьъаьккхай мехотряде социалистически яхь. ХIара производственни участок овсаре, дика болх ба а яхье хьалхле яккха а дерхIаш къахьегаш я.

Укх сурта тIа вайна гуш вола совхоза автомобила водитель Э. Исраилов шиъ бехкагIа сеца комбайн ца латтийташ, ялат ца дойташ къахьегаш ва. Ялат чуэцача ярмача яхье массахана хьалхарча мугIарашка хул из.

Х. МУКАЕВА сурт.

ДЕКХАРЕХ ЛОАРХIАДУ

Доккхий в бехктокхаме а декхараш латт хьайбаш лелараша хьалхашка итлагIа пятилетка чакхйоалача шера. Уж толамца кхоачашдара хьинаре къахьегаш ба КПСС ЦК июньски (1980 шера) Пленума дешнеша, цу Пленуме парте ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева яьча доклада, КПСС XXVI съезд гулъярах болча Пленума соцамо дагаш чIоагIа айдаь бола тха совхоза фермай къахьегамхой.

Тха хьайбаш леладераша хIаналехьа рапорт деннад паччахьалкхенга хьайбай продукци йоххара ах шера план хаьал хьалха кхоачашъярах. План 170 тонн йолча паччахьалкхен шура дIайеча пункташка дIакхоачаьяй цар 196.5 тонн, планагIа доккха дезаш хиннар 35 тонн долча декхад 44 тонн дулх.

204 етт ба тха ферме кхоабаш, царех бетташ 163 ба. Нагахьа санна хьалха дийнахьен буси оаха дIачутелаш хинна шура 900 килограмм хинналле, укх шера хIара денна 1150 килограмм лу оаха. ДIадахача шера укх ханна кийсдича дикка алсамьнинай дийнахьен буси хIара IаттагIара оаха йоаккха шура. Нагахьа санна дахача шера дийнахьен буси оаха цхьан Iаттагара йоаккхаш хинна шура 8 килограмм хиннaлле, укх шера оаха йоаккхар 7.6 килограмм я.

Тха совхоз коартолаш лелаяра специализаци ай я. Тхоай хур ду оаха шерагара шерага шурен дукхи дукхагIа даккхара.

Шурий-товарни ферма коллективо укх шера хьалхарча квартала итогех хьалхара моттиг яьккхай районе. Укх шера Iаьгара дика даьлар тха доахап. Из дар соахха тха доакъар кийчдераша хьинаре къахьегар бахьан долаш хилна хIама. Хьайбаш лелдераша а санна, царна хов доакъар ца хилча шура хургйоацилта. ХIара боахаме шортта доакъар хилийтар дукъа республикански социалистически яхь йоаржайра къахьегамхой тIахьехаш кхайкарал даьча «Шалинский» совхоза коллективо дIадоладаь дика гIулакх хьал а лаьца, хьинаре къахьийтад цар укх шера доакъар кийчдара ударни бутт кхайкабаьча хана а.

Пятилетка чакхйоалача шера оаха тIайийцад доккхий социалистически декхараш. Ерригача торонех пайда эцаргба оаха производства эффективности балха дикали лакхъяра. Чакхбаьнача, месачин кхайкадаьча бетта оаха кийчъяьй 264 тонн йол, 300 тонн дикагIа йола сенаж, 70 тонн ча. Дика дукхагIа да из цу бетта лаьрхIа тхона енна хиннача задане. Доакъар дIахо кийчдеш латт. ХIана хIара кхоабача Iатта лу оаха 30 килограмм доакъар, кхо килограмм фуъ, 20 килограмм барда.

Шура йоаккхача къаьстта доккхий толамаш даьхад пятилетка чакхйоалача шерара ший задани а декхараш а кхоачашдаьча совхоза опыт йолча хьалха латтача доярка Оздоева Заловбаье. Иштта, 17 июль хьатIаххоачаш план 1700 килограмми социалистически декхараш 1600 килограмми йолча по аьнкхай хIара Iатта лоархIаш 2137 килограмм шура.

Оздоевас доахача толамашка чIоагIа бIарт кхоабаш яр цул кIезигагIа опыт йоацаш йола доярка Осиева Лида, цо яьнкхай хIара ше кхоабача Iаттагара 2085 килограмм шура. Оздоевай яр миссел план а социалистически декхараш а хиннача Мутиева Катиита 2000 килограмм яьнкхай.

Ах шера план тIехкхоачашъяра гIо дир дика вIашгIехьаьккха хиннача социалистически яхьо. Ферма шIеча уголоке хIара денна дIададу даьха толамаш хьонхамий улга тIа, арахец къахьегама листокаш, «молнеш», хIаьта хьалха латтача доярнашта карара кара тела ЦIе байракхаш, премеш тел. Производстве хьалхалаттарий сийна ферме а иштта боахама центральни коа а къахьегама сийлен байракх урагIаухийт. Цхьа урагIаяха Iийнаяй из Оздоевай сийна.

Дукха ха я Оздоеванен Осмаеванен юкъе социалистически яхь латта, амма хIанзаалца хьа хьалхле Заловбанага я. Дукхаза а тийшай цунна ахчам премешц карара кара тела вымпелашц.

Лоаца аьлча, бехктокхаме декхараш латт тха хьайбаш лелаерашта хьалхашка. Валха опыт йолаш ба тха хьайбаш лелаераш, болх бе гIерташ а ба уж берригаш а, цудухьа со тешаш ва цар уж толамца кхоачашдергхилара.

Х. КОДЗОЕВ,
«Экажевский» совхоза керттера зоотехник.

ЯЛАТ А ДОАКЪАР А

ВIарг дIа мел кхоач дада «Грозненский шурий» совхоза кхаш. Цар дIалоец 10 эзар гектар гаргга.

Хьувкъам ший ханнахьа а дикал лакха йолаш а чуэцара кхьа и шерагIа яхь лькхай КПСС ЦК июньски (1980 ш.) Пленум хиннача тIехьагIа. Берригача механизатораша КПСС XXVI съезда накъабоахаш доккхий социалистически декхараш тIайийцад.

Ялат чуэца доладеннача хьалхарча деношка деза укхаза уйла йир механизаторски кадраш йоагIIача бесса балха дIанийсъяра. ХIара хьувкъам чуэцача отраде, хIара звеноцо хьожабир балха йоакха опыт йола хьехамчаш. Цар новкъостал а деш, царгара хьоккхам а эцаш болх беш бар къона механизатораш.

Хьалхарча уборочно - транспортни отраде цу тайпара мала а хиина дIаьттар Федоров Степан Иванович. Ший къахьегама никъ дIаболабир цо совхоз вIашагIъелача хьалхарча шерашка. Цу хана дена ах бIаь шу тартга ха дьннай. Кхашка, комбайнаш тIа е кхыйолча юртбоахама техника тIа болх баьб цо. «Хьувкъам-80» чуэцача а балха дикал лакха йолаш, денна норма тIехкхоачаш а еш, къахьегаш ва из.

ШоллагIча уборочно-транспортни отраде къахьегама мелал гойташ ва балха йоккха опыт йола комбайнер, кагирхой хьехамча Ужуков Оалхазар. ДикагIйолча комбайнеро хьувкъам чуэца болабеннача хьалхарча деношка 800 тонн ялат аьрдад.

Опыт йолча мастерца болх беш ва цун воI Руслан. ХьалхагIа штурвальни а волаш бир по дьна болх, цул тIехьагIа комбайн лелае а ваьлар.

Укх шера диказа бе делад цо комбайна хо. Даьца яхье а ваьнна, къахьегаш ва. Къоначa комбайнеро комсомольцо дукха къахьег даьна тара хила гIерташ. Цхьадолча деношка даьл дукха тIехьа па вуcаш бу по болх.

КхоалагIча уборочно - транспортни отраде массаза а хьалха латт Анидалов Николай. Из а, Федоров санна, массайолча пятилетка ветеран ва. Цу шинне комбайнерски стаж вIашагIехача 100 шерага дIаккоачаргья. Иштта йоккха стаж а опыт а йолча комбайнерех доккхал ду совхозе. Уж чIоагIа накъабовл кагирхошта къахьегама а вазара а кхетам балара.

ВоккхагIчар кагирхошта дIа а хьехаш, техникава лергIа гIулакх а деш, моральни а материальни а стимулаш бизза пайда а эцаш, ипатовски хьисапе баьча балхах доккха беркат даьлар. Совхоза кхашка дика хьувкъам хьалхебаьб, хIара гектара тIара чуийцад 20 центнер ялат, планагIа 17 центнер мара йоацача. ХIаьта къонача специалисто А.-Х. Арсанукаева кулгалдеча шоллагIча отделене кхебаь хьувкъам кхы а лакхагIа ба. Укхаза 3750 гектара тIа дIадийнад ялат. Цу кхай хIара гектара тIара 23 центнер ялат чуийцад. Из йоккха котало механизатораша хетаю парте XXVI съезда.

— Ялат чуэцача юртбоахама лоархIамеча кампанеца цхьана, — дувц совхоза директора нов. Арбиева, — оаха цхьан са хьата мелдалийтац доакъар Iалашдара гIулакх а.

Боахама кхаба дезаш 7500 хьайба да, царех — 3000 етт а болаш, цул совгIа, 17 эзар уьника я. Уж Iаьгара дахара эш 3000 тонн йол, 24 эзар тонн силос, 10 эзар тонн гаргга ча. Берригача низ тIадахийта къахьега деза иззал дукха доакъар Iалашдара.

Ялат чуэцача санна, доакъар Iалашдеча а болх беш я совхозе вIашагIъехка комплексаш. Царна юкъе белгал а яьнна, хьинаре къахьегаш я шоллагIча отделене доакъар Iалашду комплекс. Укхаза болх беча КС-26 ялх комбайно моша доакъар чуэцаш Iургра дена сарралца болх бу. Совхоза къахьегамхоша лерхI 16 дийнахьа 24 эзар тонн силос траншеяшкен кIоагашкен Iочуйолла, цунах дукхагIъяр хьажкIех а йоллаш.

Беккате ба укх шераз лаьтта лелaдераша кхебаь хьувкъам, шортта хургда доакъар, кхийола юртбоахама продукци. Дог айдеш кхоаненах бIубенна, хьинаре къахьегаш парте XXVI съезда накъаболх совхози къахьегамхой.

К. АЛЕКСАНДРОВ.

Бехктокхаме ха

«Чечнигсхотпром» яхача объединенеча чубоагIа 9 боахам республикерчи тайп-тайпарча районашка ул. Цу боахамий кхашка 20308 гектара тIа ялат дIалийнад. Из соахка хиннача 7000 гектар дукхагIа да. ГIадвугаш да кхашки хьалкхийна ялаташ. Юкъера лаьрхIача чIара гектара тIара 35 центнер яргья. ПланагIа 19.9 центнер мара йоацина. Цо торо дургья кхы тIа а 12—13 эзар тонн ялат чуэца.

ХIанз объединенера боахамаш ялаташ чуийца дала доахк. «Кударинский» совхоз 8—10 дийнахьа 2200 гектара тIара ялат чуийца белар. Цунка тIехьа йоагIа «Красноармейский» совхоз. Цо 1600 гектара тIара хьувкъам чуийцаб. Иштта сихача темпаца ялат чуийца даьккхад Ножай-Юртовски, Шелковской районашкарча хьайбаш кхоабачи боахамий къахьегамхоши а.

18—19 июле хьувкъам чуийца льнкай «Сунженский», «Шалинский», «Загорский» совхозаш. Укх деношка ялат чуийца дакка дага ба «Гвардейский», «Калаусский» совхозий механизатораш.

ПланагIа лаьрхIачул дикка дикагIа хьувкъам кхебаьб объединенеча чудоагIача боахамаша. Масала, «Шалинский» совхозо планагIа 21.2 центнер йолаш, хIара гектара тIара 30 центнер ялат чуийцад. Иштта лакха хьувкъам кхебаьб «Красноармейский», «Загорский» совхозашка а.

Хьувкъам чуэцача хьинаре къахьийгад «Загорский» совхозерча комбайнераша Зайдулаев Руслана, Исмилов Лоялате. Цар хIаране 600 тонн ялат аьрдад. Иштта белгал а баьнна дика болх баьрех ба «Шалинский» совхозера Абдулаев Саламу, Асаев Мисарпаша. «Калаусский» совхозера С. Дикаев, дукха кхыбараш.

ХIана объединене боахамаш кхашкара ча дIадоккхаш доахк. Таханарча дийнахьа 16 эзар гектара тIара ча хьаарв а эза, цунах ергIаш даьд.

Гурахьа ялаташ дIаде 6100 гектара заба лаьрхIа 2.5 эзар гектари лаьтта аьхад. 2.5 эзар гектара тIа доакъара лаьрхIа шоаллагIа дIаюж культураш дIайийнай. Гурахьа дIадувогIолча ялата фу мел эш кийчдаьд. Объединенена чудоагIа боахамаш йоашта мел эш доакъара лаьрхIача ялатаца кхоачам баь па.

Боахамий кулгалхойи специалисташи ае мел дезар деш ба иттлагIа пятилетка толамца чакх я яьнкха, баха боагIIача бесса КПСС XXVI съезда накъабахара.

В. АСЛАХАНОВ,
«Чечнигсхотпром» объединене начальника заместитель.

ЯХЬЕ ХЬАЛХА БАЬННАРАШ

Сунженски мехлесхоза подразделенешна шоллагIча квартале баьча балха а хIаьта царна юкъе яьржача социалистически яхье даьхача хьокхамий а итогаш еш заседани яьй местни комитето.

Хьалхара моттиги карара кара тела ЦIе байракхи хьожаьй Серноводскерча лесничества. Цигарча болхлоша механизаци юкъе в йоалаьх 172 гектара тIарча хьун культураштa балхаш чакхдаьхал план 114.7 процент кхоачаш а еш.

Серноводскерча болхлоша тIехкхоачашъяьй Сунженски дукъа босенашка хьу дIайогIара план а. ПланагIа 30 гектар дIаoгIа езача цар дIаегIай 32 гектар. Цул совгIа цар кхоачашъяьй хьун - кIоцар кхоачашъяьй хьун кIоштаргий фу Iалашдарен тайп-тайпара товарни продукци арахецарен планаш.

Сунжерча мехкдаьттахоша КПСС XXVI съезда дикача хьонхамашца накъабаха даь кхайкарал хьал а лаьца толаме къахьег цу лесничества коллективо.

Н. СИНИЦЫНА,
«Знамя труда» яхача газета корреспондент.

Цкъа яздаьчох цIаькха а

ХIАНЗ А ТАЙП-ТАЙПАРА ДА ГIУЛАКХАШ

Назрановски района «Экажевский», «Маяк» совхозашка кIи-марса балхаш юкъедулийта кхоачамбоацараш дувцаш 17 июле «Сердало» газета тIа кепатехаяр «ГIулакхаш тайп-тайпара да» яхаш корта а болаш йола рейдови бригада материал.

Цу хана дена цхьа кIира даьннад. 22 июле со хилир «Экажевский» совхозе. Гаьнара дIахьежача гуш я дом а гIоттабаь болх беш йоакха комбайнаши ялатах етта центральни хьатта дIауха машина.

Кхай тIа нийсбелар сона керттера специалисташи партома секретари.

Мишта лел кIи-марса балхаш? — хетт аз царга.

— Рейдови бригадо дийна кхоачамбоацараш дIадаькъа саха, — яхаш дувц керттерча инженера Аушев Къамболата. — ХIанз кхаш ка болх беш я 24 комбайни аьнь подборщики. Укх 600 гектар хулача кхай тIара кIа чуэца доладелар тхо 20 июле. ХIаьта 350 гектара тIара чуийца а даьннад. Дерригa чуэца дезача 2200 гектара тIарча ялатех таханарча дийнахьа чуийца даьннад 1150 гектара тIарадар. ХIара гектара тIара 22.5 центнер ялат даьннад планагIа 18.1 центнер йолаш.

Тхо къамал деш латташ хьагучайоал цIе вымпел а тIалгIаш Грозненски района «Аргунский» совхозера новкъостал де венача Умаев Хьусена лелаю комбайн. Цунна тIехьа цIе вымпел а тIаргIаш, йоагIа цигара венача Ансаров Сирале комбайн а. 21 июле Умаева ший комбайна бункера чура Iойоассанир 40 тонн кIа. ХIаьта цунца яхье ваьннача Ансарова — 34 тонн. Царна ахчан премеш елар.

Царца яхье баьнна къахьегаш ба совхоза механизатораш Угурчиев Iамархан, Евлоев Бачатгири, Гайтов Тархан, НальгиевгIар Iаьлег Йоакъапи. ПланагIа 22 тонн арда дезача цар оард 28—30 тонн кIа.

Дика къахьег касарех улла ялат оардаш боахкача совхоза комбайнераша Сапралиев Мухьмад-Башира, «Кударинский» совхозера новкъостала баьхкача Вахаев Мухьмада, Орцуев Хьамзата. Грозненски района Ленина цIерагIча колхозерча Умаров Хьумида. НормагIа 10 гектара тIара ялат чуэца дезача цар чуэц 12—13 гектара тIара.

15 автомашин я ялат центральни хьатта дIаккхухьаш. Цхьан минута комбайнаш кIих йиза литтайташ шоферашна Катыгов Мухьмада, Шанхоев Супьяна, Акталиев Мухьмада, Муцольгов Йоакъапа, Экажев Iалихана, кхыбараша. 10—12 рейс ю цар хIара дийнахьа 35—40 тонн ялат хьатта дIа а хьош. Еха техника тоас шийча йолаш техуходе машинаш латт кхай тIа массе хана. Сихха новкъостал ду мастера - наладчика Альдиев Iийсас, практике баьхкача БуротIарча юртбоахама института студенташа КостоевгIар Ахьмадеш Билаев. Дика къахьег трикотажни фабрикерча сварщика Измайлов Мурада а.

Цхьан комплексагIа леладу укхазара балхаш. Кхай тIара ча гулдеш ба Бабыкин Юрий, Цечоев Юназ, Шанхоев Яхья, Евлоев Ахьмад. 600 гектара тIара ча гулдаь баьнаб уж. 100 гектарал совгIа лаьтта аьхад Хидриев Хьажбикара, Евлоев IбрахIима, Гайтов ТIахIира. НормагIа 4.5 гектар йолаш 6—7 гектар лаьтта оах цар дийнахьа.

Чам болаш кхача кийчбу механизаторашта Аушева Маремен, Гарданова Маремен.

Совхоза кулгалхоша уйла ю хьатIадоагIача шерарча балхий а. ХIанзале 500 тонн совгIа дики фу Iалашдаьд цар.

ТIаккха центральни хьатта вода со. КIих етта машинаш дIаух укхазара паччахьалкхенча ялат хIадала. Укх шера 2020 тонн на бола ялат дIадала лаьрхIад цар. ХIаьта пох хIанале 600 тонн дIа а деннад. Цу гIулакхаша хьахьонх кхоачамбоацараш дIа а даьха, яьча критиках пайда а эцаш совхоза кулгалхоша шоай болх вIашгIехьбаьккхалга.

Цул тIехьагIа со вода «Маяк» яхача совхозе. Цига кхай тIа кхаьчача нийсвелар соца совхоза керттера агроном Дакиев Муса.

— Мишта лел шун гIулакхаш? — хетт аз цунга.

— Дерригa тха чуэца дезаш да 690 гектара тIара ялат. 21 июль хьатIаххоачаш 140 гектара тIарадар мара ялат чуийцадац оаха. Лоха ба хьувкъам а. ХIара гектара тIара 18 центнер мара даккхац ялат. Тоъаш ац запасной оатхалаш а.

Юхасеца латтача комбайнашта тIаьода со. Укхаза латт Дашхаклоев Ахьмаден, Дакиев Iийсаьн, Эсмурзиев Iийсая, Дакиев Къурейшен комбайнаш цхьаьца оатхалаш йоацаш. Йоахаш яр сварка а техуход ю машин а.

Царел совгIа кхы шин комбайн а центральни усадьбе дIахийтаяр агрегаташ хувца. Совхозе йолча итт комбайнах «60 лет Октября» яхача совхозера новкъостала яьхкача шин комбайнахи болх беш яцар ялх мара. Цу ялх комбайна тIара кIа хьоза оттаьяцар цхьа автомашин мара.

Ледара лел укхаза социалистически яхь лелаяра гIулакх а. Цхьа комбайн яцар цIе вымпел тIаягIаш. Кхай тIарча кухне хьалтеха доахк тайп-тайпара накъхатий тIехьожама група спискаш, социалистически яхь лелаяра условеш. Цхьабакъда, кIимарса балхаш дувца дефа улг даьсса да.

Цу гIулакхо хьаьонх «Маяк» кулгалхоша ялат чуэцара йоакхо ца елга а, цу гIулакха уж дукха сагота бо хилга а.

КIи - марса балхаш лоацача хана чакхдакара оарцагIбовла беза совхоза кулгалхой.

А. САГОВ.

Парте дош наха дӀодоэзийт

ПРОПАГАНДИСТИЙ САЛОӀАШ ОАМАЛ ЯЦ

300 гаргга пропагандист ва Октябрьски района предприятешка, организацешка, учреждениешка болх беш. Политически дешарей экономически образоваьеи системерча дешара шера итогаш юкъе ца партийни собранеш хиннай массе метте, дешара кердача шера сеть вӀашагӀъеллай. ХӀанз уйх сахьате 1 октябре кхаччалца перерыв я кружокашка, политиколашка, семинарашка, цӀьабакъда, пропагандистий-м хилац каникулаш. Уж даим наха юкъе хул, парте дош царва дӀадоэзийташ. Цар гӀулакхаш къаьстта сиденнад укх деношка. Цар нах дӀакхетабу КПСС ЦК июньски (1980 ш.) Пленума решенеш, цига КПСС ЦК Генеральни секретара ховкъоста Л. И. Брежнева яьча докладах, къахьегамхой тӀахьех парте XXVI съезда бахка ма боаггӀара накъабахар духьа шеррек низ болеи социалистически яхь йоаржаяра.

— Шоай коллективашка наст-каста политически доклада ю, ленцеш еш Нохч-ГӀалгӀай карьероуправлене карттерча энергетика Р. А. Цурова, городской санэпидстанце керттерча лоро Л. Н. Самойловича, № 1 йолча наькъа-гӀирсий управлене керттерча инженера Ю. У. Кодзоева, № 16 йолча школа директора М. Х. Хасханова, № 57 йолча школа директора Я. Д. Мальсагова, дукхача кхычар, — яхаш дувц КПСС Октябрьски райкома политически дешара кабинета заведующе Е. П. Зайончковскаяс. — Цар ду къамаьлаш пайдане хилара маӀан фуд аьлча, из да уж вахарца айхха дувзадеяна, хаьлда цифраш чулоацаш, факташ а выводаш а йолаш, коллективай производствеии гӀулакхий анализ еш хилар.

Цу тайпарча ленцешеи докладаши ладувгӀараштта ховкъостал ду экономикан культуран хьал дикагӀа кхетаде, цо-шоай декхараш а ховкъостий декхараш а бӀарга кхоачамаш хьагучадахеи царех пайда эцеи. Къахьегамхоша хьакхайкаду, партен халкъеи вахарера исторически событи кердача толамашца белгалъяккхар духьа кхы а дикагӀа болх бе лоаш шоаш хилар.

Кхетадеш да, из долла хӀама эггара хьалхе пропагандиста кийчон боарамах, хӀара ладувгӀачун сахкетам чу кхача цуна харах тийша долга. Парте Октябрьски райкомо даим йоаххо ю пропагандиста говзал лакхъяра, долла хӀама ду партийни организацешта а беррига къахьегамхошта а тӀа-тӀа лакхлуш боле бехктокхам царна хобалийтар, шоашта тӀадилла лоархӀаме партийни гӀулакх царга дизза а дике довзаш а кхоачашдайтар духьа.

Пропагандисташца наст-наста семинарски занятеш, инструктивни совещанеш ю, царех цхьабараша парте райкома бюро заседанешка шоай балха опытах лаьца къамаьлаш ду. Масала, чӀоаггӀа пайда луш чакхьальар «Промавтоматика» НПО опытни завода пропагандиста Л. П. Шульта райкома бюро яь отчет. Из цхьа моллагӀа йола отчет яцар, коллектива вахара лоархӀамегӀарча оагӀоех лаьца хиина корта бола къамаьл дар. Завода Ӏилмай болхлой, тайп-тайпарча свеньай-кугалхой, берригача къахьегамхой творчески политически хьинар мишта айу хьахьокхаш дола къамаьл дар. Предложенеш тийлар деталь, прибор, кхыяраш хьаяьллалца проекто бу ниьх фу дая лоацбергбар-хьогӀ яхаш.

Шеко йоацаш, укказа дийцар социалистически яхьа эффективность лакхъяра, хӀара къахьегамхо хьинареча вахара позице тӀа оттавара дешаш а. Иов. Шульте опыт вӀашагӀа а теха районе кхыча пропагандисташка Ӏеманийтеи пайда эцийтеи дӀахьийтай. ХӀаьта опытие завода коллективах лаьца аьлча, цхьа бахьан доацаш дар В. И. Ленин вай 110 шу дизара кийчо еча деношка цо инициатива кхайкаяр — сийлахьа юбилей хьатӀакхоечаш пхе шера план кхоачашъе. ХӀаьта цо ший дош кхоачаш а дир. Цу гӀулакха юкъе лоархӀаме дакъа лаьцар болхлойи инженерийи политически хьинар айденна хиларо, цар творчески говзало, хӀаьта цунна а ший аргӀашна гӀо даьд политически дешаро.

ЧӀоаггӀа пайдана хилар пропагандистий общественни аттестаци. Цунах соахка чакхваьннав 110 саг. Аттестаце хьахьенкхар, ховкъостий шоашта хьийхача материалах дика кхетарал совгӀа, балхацара цар гӀулакхаш, ладувгӀарашта хьалхашка тӀаийца шоай декхар цар кхетадеш хилар.

Ала деза, пропагандист шийна тӀадиллача гӀулакхаца башта чам боацаш вола моттигаш наг-натаьа мара ца кийслой а, кийслуш хилар. ТӀаккха безам тӀагӀоргбоацаш хул занятеш, ладувгӀашбарец цига багӀа ца а ловш дӀаух. Формально долла хӀама дика да: лекцешк собеседованеши тиллийтиц, тематика толхаьяц, хӀаьта а царех баьнна практически пайда бац.

Аттестаци еча хана гучадаьлар, пропагандист А. Г. Стеганцев хинача машинная къа Грозненски отделене райпрофсоюза семинарски группе гӀулакх бокъонца иштта лаьтта хилар. Цунах хайра А. Г. Стеганцев пропагандиста болх беваш вонпилга, нахаца болх бе цунна ца ховлга, знанеш царна юкъенхахьа ца ловлга. ДӀахо А. Г. Стеганцев пропагандисталла витача, гӀулакх дош ца хетачох лeладелга, наха идейно-политически кхетам балара гӀулакха зе делга хургдар. Цунна меттел, гӀулакх дезаш, ший бехктокхам кӀоаргга кхетабеш тӀайиша вола кхыькхе ховкъост вахийтар.

КПСС ЦК соцамаш тӀа цкъа санна дукхаза а белгалдаьхад къахьегамхошта кхетам балара гӀулакха комплексни някъ лелабанза барг ца хилар.

— Тхона хетачох, цу гӀулакха чӀоаггӀа гӀо ду гуччахьара занятеш яро, — яхаш дувц Елена Петровна Зайончковскаяс. — Уж занятеш лаьрххӀа кийчъеш я, кийчъеча юкъе дакъа лоацаш дукха нах хул. Массанена а дер чу йисар № 25 йолча школа пропагандиста Ионца Глебовна Поляковай группе яь цу тайпара занятеш. «Хье коммунист хургволаш хьалхе …» … кхувш йоагӀача тӀехьенна нравственни кхетам балара хьахьекха. Занятешка дийша лора, преподавателаш, лайноакой, лакхерча классашкара дешархой. Занятешта херна кинофильм дар — «Вайна бӀаргаьеш уж». Цо къаьстта дог тешадеш хьахьокхар дай-нохчой фронтах бераштa мел лоархӀаме ба. Цу микрорайонера тулгӀаь фактaш а яр хьаьшa-коаноша шоайкара гонахча гӀулакхашца бераш бе-беча нийсa тӀа доахаш хиларах. Белгала аьлча, цхьа дезал бер буцеш, цар даси нанеи тӀехахьa молаш хиннад корта бохо маларaш. Цар бераша во деналг хиняд, къахьегам уйхa, беваргболаш, вадел, гӀулакх долаш, бокхагӀчар сий дергдолаш кхеддьaдaц уж.

Кхетам балара чӀоаггӀа лоархӀаме да кхувш боагӀараштa шоашта хетар мишта хар. Цудухьа, занятеш дӀайолаьлле хьалхагӀа школа лакхерча классашка «Са дак панеш» яхача темах лаьца сочинени язъелга тӀадаллалдар бераштa. Цар тӀа кӀезига фактaш ядар хӀаман бала боацаш хиларох юхамаччахьара гӀулакхаш лeладарох дешархошта мел чӀоаггӀа Ӏотакъам бу, вешта, даьй ноанoй дикача гӀулакхаша, цар лакхача нравственни идейно-политически боарамо хӀаьнийн йиӀигийн дегашка мел хоза уйлаш йоссаю хьахьокхаш.

Иштта пропагандиста занятеш кхувш доагӀача ноахале нравственни кхетам балара йола бокхха школа а хиина дӀаеттай.

— ЧӀоаггӀа раьза да тхо пропагандистий М. Х. Хасхановвеи Н. А. Абоевнеи балха, — яхаш дувц дӀахо Е. П. Зайончковскаяс. — Уж шаккхе а Ӏилман атеизма пропагандисташ ба. Мичурина цӀерагӀча поселке дина духьaлярча естественно-Ӏилман темаех ленцеш еш Хасханов, Магомед Хамидовича. Керcтa а бусалба а динех тешаш бола нах бах укхаза. ХӀара сага дегӀала ваха хов пропагандиста. моллагӀча а дин Ӏамалех, къаьстта а хьинареча общественни вахара цхьабараш тӀерабоахачох, доалача зуламах духтӀа боих цо нах.

Николай Аркадьевич Абоевна ше лекци ешаш хилча бикхе дешa хьахьокх евангельски христианий-баптистий хьехама реакционни маӀан. Цу гӀулакха массаза а хьокх из шийна тӀачӀоагӀъьча микрорайоне баха вах ди мел чӀоагӀа лелабеш ба, динах тешаш болча дешаи ноанoшеи шоай бераштa во Ӏоткъам беш йолча моттигашка.

Иштта, хӀара денна доккха партийни гӀулакх кхоачаш а деш пропагандисташа наха юкъекхухь парте дош, зийна сердал. Къахьегамхошта коммунистически кхетам балара керттерча лостамех цаӀ ба цар дӀахьор.

А. КУЙМОВ.

КЪАХЬЕГАЧА НАЬХА ЙОАКХО ЯР—ТОЛАМИЙ ЮХЬИГ

«Кадраш дӀечӀоагӀъярая гӀишлонхой стабильни къахьегама коллектив дӀакхеллар йоплараб «Липецкстрой» яхача треста партийни комитето бена болх къахьегара КПСС ЦК соцам тӀа белгалбаьккхай. Цу предприяте гӀишлонхойи монтажникаши дика дерригача гӀуланаш чакхдахара — пусковой объекташ хаьал хьалха хьалхьа нхара оарцагӀбоахаш коммунисташа беш бола боккха организаторски политико-кхетамеи болх.

Пятилетка дӀа шера трест 20 процент лакхбаьб подрядни балхий боарам, къахьегама оасарле лакхъеяй 25 процент. Отталь хаьал хьалха болх бе йолаялийтай боккха кислородно-конверторни цех, шиъ коксови батарей, … оасарле йина доменни пеши, къийола объекташ. Цу дерригнеца Ӏадашдайд Новолипецки металлургически завода мощностaш чоин кокси арахецара 40 проценте, … — шоаза лаьтъе.

ТАСС фотокорреспондент В. Кожевникова «Липецкстрой» керттерча объектaшка хиннай, цунна байхаб гӀишлонхой болх, цар къахьегама, быта, салаӀаре хьалаш. Цун фоторепортажа комментари ю треста парткома секретара Лукин Виктор Николаевича.

— Хьона хетачох малагӀча фактораша толама лард йоллийтай шуга? Партийни организаце балха керттера лостам белгалбе йиш йолаш бей?

— Хоаш да. КПСС XXV съездо къахьегама эффективности дикали лакхъе декхар тхона тӀадилла хиннай. Из кхоачашде йиш яц хаддаза а де-лерхӀар белгалa долаш а нахаца болх беш хилча, стабильни лакха говзал йолеи кадрай коллективаш хьаяра йоакхо еш хилча мара. Уж декхараш цар парткома, профсоюзни, комсомольски комитетий ерригача мероприятешца кхоачашдеш хиннараш.

— ЧӀоагӀа а стабильни а коллектива хьаелга — из за наха оасаре къахьегаргдолаш хьалаш Ӏалашделга цар быта, салаӀара, говзал лакхъяра йоакхо елга. МалагӀча тайпара къестаду предприятий социально-экономически дегӀайоалара дешаш парткомо?

— ГӀишлонхошта во чоалхане проблема я. Фу яхилга да болхлошта эшаш дола бытовой хьалаш хьаде деза кхалга? Из за саг паргӀатта ший болх беча моттиге дӀахача могаш, сихха а чам болаш а делкъийга хӀама даи, дезала полуфабрикаташ эца, нагахь санна эшаш хуле юкъарчал доацаш гӀишлошъеча медицински новкъостал дайта могаш хилар. Керда нах баха хувшадга наст-наста хулаш да тха. ГӀишлонхоша города кердача лорача микрорайоне квартираш тел. ТӀехкьарча шерашка хьальйй поликлиника, салаӀара база, профилактори, пионерий лагерь. Тха гӀишлонхой культурно-салаӀе йиш йолаш ба треста культура цӀагӀа. Уж тӀоаггӀа безам а болаш спорта тайп-тайпарча секцешка ухаш ба.

СУРТАШ ТӀА: 1. Парткома член, треста вӀашагӀтехача постройкома председатель И. Лоскутов бетонщицана М. Пушкаревана дӀоагӀа дӀакуш воаллу. Цун дезала дагъцӀа дола квартира совгӀ. 2. «Липецкстрой» парткома секретарь В. Н. Лукин беседа еш. 3. «Липецкстрой» треста ДОСААФ технически клубе спортсменаш (аьрдехьара аьттехьа) — О. Несонов, В. Чекменов, А. Болдырев. Мотоциклаши ерригa спортивни снаряжении предприяте средствaех ийцай царна.

В. КОЖЕВНИКОВА сурташ.
ТАСС фотохроника.

Парторганизации производства эффективности

ДИКАЛ БАХЬАНЦЕ ЛОАТТАЮ ЯХЬ

Карарча пятилетке мехка шерра баьржабар производства эффективности кийчъеча продукце дикали лакхъяра тӀаберзабаь бола болаш. Из гӀулакх ший хьадаи лостам болаш леладайтар духьа КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои тайп-тайпара решенеш тӀаийнай.

Цу дакъе эггара лоархӀамегӀарех цаӀ ба «Продукце дикала кулгалдара комплексни система отталчен юкъеӀоалаечен Львовски областа промышленностерча хьалхалаттача предприятей партийни организацешeн коллективашей Ӏоаьча балха опытех» яза КПСС ЦК соцам. ХӀаьта львовчаний дика опыт Ӏомаеш, балха юкъейоалаеш кӀезига къахийгадац тха Карабулакски химически реагентий завода администрацеи партийни организацеи. Уж дешаш дуккхаза а дийцад партбюро заседанешка, коммунистий а болхлой а юкъарча собранешка.

Партийни а профсоюзни а организацеш шоаш къахьегамхошта юкъе яхь вӀашӀехьйоаккхача хана керттера уйла продукце дикал лакхъяра тӀаахийта ьнай. Дукха за я заводе «Дикала ди» чакхдоаха. Из хул тхаьцига хӀара бетта баьча балха итогаш плехьа кӀезига хьалха. Цу гӀулакха ша даинеш гуттер кӀари дийнахьа кийчъеча юкъа продукци чакхйолача ерригача участкашка тӀахьожам лоаттабеча заводской лабораторе.

Масала, гӀалаташ дукхагӀа хул коачача суспенеиа конденсаци еча хана, хӀана аьлча, из эггара чоалханегӀеи бехктокхамегӀеи йола процесс йоладаь. Технически хьалаш дӀа ма деххара йоале продукци кийчъаь моттиг хилча из наькъхӀача журнала тӀа е «Дикала экран» яхача улгга тӀа дӀалзъю. ТӀаккха «Дикала ди» чакхдоаккхача хана а пайда эц цу йовзонех. ХӀаьта социалистически яхьа итогаш еча хана керттера лоархӀаш ба дикала хьокхам. Нагахьа санна моллагӀча цхьан смена технологи толхайой балха итогаш еча хана цун хьокхамашка вӀалла кьа а кьажац.

Продукце дикалга хьенна белгалйоах сменай, участкай коллективаш, къаьст-къаьста къахьегамхой. Хьалхарен шоллагӀеи моттигаш яьчахарна «Дикала ди» чакхдоаккхача хана ахчан премеш хьожаю. ХӀаьта брак яьчарна «Брак ярах дола теша.л» дӀалу. Из ди чакхдоаккхаш хьахиинараш шерра дӀагойт заводской пентагазеташа, радиос. Цул соагӀа, хӀара брак йолаш продукци ара массаза хец цу гӀулакха хетаь лаьрххӀа «КӀарцхал» яха листок арахец.

Дикала хьокхамаш тернаду болхлоша, инженерно-технически гӀулакхаш кхоачашдераши шоашта социалистически декхараш тӀаэцача хана е творчески планаш уттаеча хана, хӀаьта иштта къаьст-къаьстача подразделенеша а ерригача коллективо а встречни планаш тӀаийча хана, вӀаши тара йолча предприятешца, Ӏилман учрежденешца дӀа-юха гӀулакхаш лeладара договораш уттадеча хана.

Масала, болхлоша шоашта социалистически декхар тӀаэцаш с творчески план оттаеш керттера лоархӀ пайда хьалуш довцачунга дӀадохийтар кӀезигдар, материалашта бийдалан кхомбар, технически знаней боарам лакхбеча дакъа лацар, технологически процесс кӀоаргагӀа йовзар санна дола гӀулакхаш. ХӀаьта хӀара болхлочун план завода партийни, профсоюзни организацеша администраце хӀара сигага дӀакхачийта йола юкъара паччахьалкхен план санна лоархӀ.

ХӀаьта уж къаьст-къаьста йола планаш ларде а ехаш уттаю завода коллектива юкъара план а встречни плана а.

Къаьст-къаьстачар лелаю социалистически яхь дегӀахуалаш санна, дӀахо эргаӀоахаш товю яхьа коллективни формаш а. Царех хӀанз керттерчарех лоархӀаш ба «ТӀехьабусараш боацаш бе болх» яхача боламагӀа лоаттабу къовсам. Цу хьакъехьа яхь лелаяра тӀаийдеча декхарашка тернаду продукцега дӀадодар лохдар, хьахула пайда лакхбар, балха процессашта механизаци автоматизаци яр. ХӀаьта керттердар — хӀара коллективо баьча балха дикал мишта е, вешта аьлча, бухсоцаш хьахулаш йолча продуктай, химически реагентий дикал товеча цо юкъедикьа дакъа малагӀа да.

Белгалдаькха доагӀа, партийни группаш хьинаре вӀаштӀехьйоакхаш йолча цу тайпарча яхьа форма къаьстта чӀоагӀа лоархӀам болаши пайда боалаши хилар. хӀана аьлча хӀара къахьегамхо шийи новкъосташта хьалхашхара бехктокхам кхетабеш хулга цо Ӏалашдеш доладаь.

Иштта, продукце дикал лакхъяра тӀаберзабаь болх бер бахьан долаш эггара мавхера йолча химически реагентех цхьаннена паччахьалкхен дикала Знак алийта карагӀдаьннад коллективана. Хьалхарча ах шера арахийцай 100 эзар сома маьха пхи са бола угольник тӀалатта 500 тони порошок.

Дикала проблема къоастаеча шоашкара дика хьокхами творчески гӀулакхаши гойташ ба «КИП и А» цеха начальник В. Кузин, цу цехера слесарь В. Зотов, технологически цехера механик В. Нужнов, слесарь Н. Пишкин, машинист Н. Федоров, аппаратчик Н. Пожаров.

Тха заводерча балха хьалашка диллача дикала тӀехьа яхь лоаттаелга атта гӀулакх дац, хӀана аьлча бийдал кхычахьара хьатӀакхухьаши лелаеш чӀоагӀа кхерамеи я. ХӀаьта из гӀулакх Ӏалашдо йиш йолаш дац хаддаза болх беш йола оборудовани эргайоахаш ца хуле.

Нагахьа санна ший продукта дилнача завод бизача ноаца болх бе аьлча 20 эзар тони порошок арахеца езаш хинивалле, тхо хӀанзале 27 эзарнега дӀакхаьчад. ХӀаьта болх бер къаьна оборудовани ма йий.

Парте экономически политико дӀадехаш ма хиллара, хӀанз тхоай завода кердача техникаца реконструкци еш да тхо. Масала, продукта лакха дикал йолаш конденсаци яра дӀайохийтача бийдала боарам нийса оттабе беза. Тахан заводе латташ йолча установкашца из ларттӀа де вӀаштӀехьдалац. ХӀаьта хӀанз радиоизотопни уравнемераш юкъейоалаярца из гӀулакх бокъалгахьа дикахьа дага да тхо.

Шийла планехи декхарех укх пятилетка шерашка дика лоархӀаеш хьаснай тха предприяте коллектив. Шеко яц, КПСС XXVI съезда а къахьегама совгӀаташ кийчдаь ма накъагӀоргхидарах.

А. СИНЧИНОВ,
Карабулакски химреагентий завода партбюро секретарь.

МАРХЕИ ЦУНАХ ДОАЛА ЗУЛАМИ

Рамазан (е рамадан) бетта бусалба наха массаза а тхъь итт дийнахьа кхоаба мархаш ислам юкъебоалале хьалхагӀа хьадоладеннад исламски теологаша адамаш знжийи синхетам боацаши лийрхӀача юкхьаинцарча, родовой Араве бахача наха юкъе культово-обрядни установкаш оттальча хана. Мархаш кхаба оттадар, гучох, эггара дӀайхагӀа болча аккхан беттаца нийсдаь хиннад. Цуйца юваэсӀайи я цу бетта цӀи а — рамазан, рамадан. «Рамид» яхача Ӏарбий дешах хьахиина я из, маӀан — чӀоагӀа йовхад, шера керте эггара садикъа йайха ха.

Аравера ахка, къаьстта а из чакхдоала ха, естественно-географически климатически хьалашка диллача, боьхамеи вахарен гӀулакха шера керте эггара халагӀа йола ха я. Цу гаьнарча хина Ӏарбий боахама вахаре вешта а къе дола даа хӀамаш кхоачалуш латташ, бӀайха хьежача маьлхо доахаина церт хьакха баьцах хӀама юхе ца дуташ йоагаеш хинна ха я из. ХӀаьта из бахьан долаш хьайбаш духха доаш хиннад. Цу хӀамаша ширача замалахьара Ӏарбий лаари малара юха ца ввача, боахамера дукхагӀа дола гӀулакхаши балдаши кӀеаиг-дукха шельедча, малх чубнзачул тӀехьегӀа дергдолаш, дийнахьа сашийтанзе ца боалача кхоачабаьб.

Цу хана, шоай вахарен гӀулакхашкеи яйхха дакъе лоац аьнна а хеташ нъидачеи камаьршачеи жинехи даьлехи тешаш хиначa ширача замалахьарча Ӏарбаша дукхха вӀашагӀа а кхийте тайп-тайпара дуӀаши ламазаши деш хиннад шоаинара хьадагалийнача а дунеи тӀа боацаш болча а царгара къахетам бехаш, доахаи лебадар, догӀа дайтар, ялаташ хьувкъийтар, кхыдараш дехаш. Бийса юкъеяххалца ура хулаш хинача цар шоай даьлаштеи малейкаштеи ламазаш даьд догӀа дарга сатувсаш, моллагӀа дийнакийг даари малари дийхиад.

Цу тайпара, бусалба наха хӀанз кхоабаш дола мархаш дин-ислам юкъедалале хулакха хьалхагӀа деза кхоабаш хиинад ширача Араве баьхача наха, хӀаьта цунца дувзаденна цхьаккха хӀама долаш а хиинадац.

Бусалба дин ӀаьдалагӀа мархаш кхоабилга нохчийи гӀалгӀайи культовни практике долаш хиинадац. Дин-исламо ритуальни обряд а яь кхаба тӀабожабаь мархий бутт вайнаьха культови практикана юкъебенаб XV—XVI — XVII бӀаьшеренашка ислам Нохч-ГӀалгӀай территоре тӀа а кхаьча чӀоагӀбенначул тӀехьагӀа. Бусалба дино юкъедоалаь уж айпе гӀулакхаш, халахете а, вай республикерча цхьаболча, даьлах тешача наха тахан а тӀехьа лeладеш да.

Ди кхайкабераш, мурдий тоабай кулгалхоша мархий беттен из хьатӀабоагӀача ханея кӀирбаь кхайкабу ди, дин Ӏамалаш, дукхха вӀашагӀа а бетталуш зинараш ду, моллаташ деш, тарахь-ламазаш ду, «деза» книжкаш — къорӀаш жайнаши деш. Цу гӀулакха цар пайда эц гаргалонехи тайпашта юкъерча бувзамехи, хьоашалах а бокххагӀбараш лоархӀаш Ӏаьдал хилара а, бусалба дешар дийнаӀаламе нах салараш даьлах тешачар безбаь лелабеш хиларах. Иштта цу гӀулакха, доастама а йоахаш, пайда эц вайнахьа динача сийлахьча обычех — хьаша везаш тӀаэцаш йолча оамалах.

Мурдий тоабащара официальни боаца хьехамчаш активисташи настнаста, бийсаш а йоахаргӀолаш, хьоашалгӀа аха болалу, лаьрххӀа дин хьехам бар духьа. Цу хьакъехьара къамаьл юкъе даьлча белгалдоах тхъаь итт дийнахьа марха кхабар къематден чу а дунен чу а дала дика лаьрхӀа хилар, бесача мархий бетта хьаща чуэцар къаьстта а маьл болаш хилар.

Дукха дувц, марха кхоабаш, ламазаши дуӀаши деш хилча уйлаш цӀенлуш сийдайоалаши хиларах, къа тӀахургдола гӀулакхаш леладе дага ца дохийташ дег чура курал дӀайоаккхаши хиларах. Юххера а, цу ди кхайкабечар дека хьехарга диллача, тхъаь итт ди мархий кхаьба бусалба саг дин чухь даькъала а вийя, динача гӀулакхий лакхагӀча дегӀа тӀа а ваькхе дӀоттаву. Цхьабакъда, дино дувца уж «дика гӀулакхаш» шоай чулоацамга диллача оалагара деназ духхьала да коммунистически нравственни принципашта, советски вахара хьисапаца цхьанна а оагӀорахьара тарлуш дац.

ХӀанзарча мюридизма идеологаша дин хьехам беш леладеча гӀулакхаша динах тешаш болча дезала вахар толхиду. Дезал вӀашагӀхийттача метте дина хьехам беча хана цига хул деша даха ха йоаца а школе дешаш дола а бераш, кагирхой. Динах тешаш болча дезало укх мархий бетта кӀиранна цкъаза, пӀаьраска бийсанна, гаргагӀарча лоалахошта сагӀийна хӀама лулга шоай керттера декхар лоархӀ. Из сагӀа, бокхагӀчар тӀа а дожалийа, дӀаденга арадоал кагий е кхувш доагӀа бераш. Цу тайпара, дин культах йоаккхача Ӏамалашта тӀадерзаду уж. Шеко яц, дин активистий цу юхамаччахьарча гӀулакхаши бераштa, кхувш боагӀараштa, политически кхетам лакха боацача кагирхошта воча оагӀорахьара чӀоаггӀа Ӏоткъам беш хиларах.

Укх шера вай республикерча къахьегамхоша хьалхехьа лакха хьувкъам чуэцаш латтача, юртбоахама балхаш сихденнача хана бенаб мархий бутт. Нохч-ГӀалгӀайчен къахьегамхоша чӀоаггӀа хьинар айденна, творчески инициативаца къахьег. «КПСС XXVI съезда даха ма доаггӀара накъагӀоргда вай» яхаш денз а йолаш шоай хапнахьа а дика а чуэцаш боахк ялаташ. Цхьабакъда, юрташкара къахьегамхоех белгалара дакъа ди динах тешай е дин хьехама хӀал латташ. ХӀаьта мюридизма идеологаша хьалха а хьийкад, хӀанз а хьехк, «марха кхоабача хана хулача халонашка хьенжа цун мах лакхбе лоа далла» яхаш. Цудухьа, къахьегача нахах белгаларча цхьан дакъо (динах тешараш) балха а тӀехьа кхоаб марха.

Шеко яц, аргӀе 30—35 градус йовхал йолча хина марха долаш къахьегаш боахкарий болх оасаре хург ца хиларахи уж нах юкъе болча звеной, бригада, колхоза е совхоза къахьегама оасарлена цар Ӏоткъам беш хиларахи. Марха кхоабаш хилча къахьегама хьинар эшадеиа, производстве техпаш лохъенна ца Ӏеш, производстве хатараш дукхагӀа а хул. Долче, динах тешаш болча къахьегамхоша марха кхоабаш хилча чӀоаггӀа зе хул цхьайолча производственни коллективашта а бӀарчача халхьа боахама а.

Зем баькхача гучадаьннад, марха кхоабачи бетта наха цамагараш дукхагӀеи гӀоарал дайнеи хулаш хилар. УнахцӀена хиина организм тишъяла а йолалийа, лазараш хьедеча микробий мукъагӀа йодаши инфекционни лазараша кӀалъюташи хилар, цудухьа царна духьалъотта низ хилац. Организм тахкара аьттув болаш да, массаза а лерттӀа лeладаь вахара хьалаш толхадар, аьмкар-гӀаттар, кхача баар хан-ханиахьа ца леладар. Вешта, лоро унахочоа хьожаиь молхаш а мала боъзо мича ду дино цунна. ТӀаккха а талх къахьегамхой могашал, хӀаьта цунах социальни зулам хул.

Бусалба дин кхайкабераши мюридизма идеологаши бусалба сага тӀадожаду ворхӀара ваьлча деза фунигӀа-моллагӀа хиинадаьле я, кхаь дийнахьа мукъагӀа марха кхоабилга. Даьлах тешача дайхи ноаноехи, цӀеи бокхагӀбарех е гаргарча нахах ца доалаш 3 дийнахьа марха кхоаб берашеи кхыметтелбераш наькхах доахкача ноаношеи. Мел эшар шийца долаш бола кхача а биаь хьахилавза йола паьна шура наькхах доаллача бера ховхача, сихха дегӀауххаш йолча организмана Ӏатъ. Марха кхоабача деношка моцал лелаярои дика кхача ший ханахьа ца бааирои доккха зе ду бераш дегӀа низан хьаькъалаи дегӀадахкара.

Тхъаь итт дийнахьа кхаьба мархаш чакхдоалаш цӀей хул. Цу дийнахьа мархий хьамара йоал токх — мархий сахь доахх дезала дас. ХьалхахӀара дезалхочоа тӀера боккха кад ялата лора, хӀаьта хӀана ялатийна меттел хӀара дезалхочоа тӀера 1 сом лу. Мархий сахь, ислама хьехамагӀа, къеча, мискача наха, бошта лаьрхӀа да. Цхьабакъда, иштта бараш боацаш хиларах, из сагӀа моллай, мурдий тхьамадийн активистийи, цу гӀулачха шортта корабоагӀаш болча массе тайпарча шейхийи устазийи тӀехьенийн кисашка дода.

Мархий сахьашта йилла хӀама шоашка кхоачилга Ӏалашдар духьа Ӏалама наха хьалха тайп-тайпара «бахьанаш» дагалувцар. Масала, Мухьмад пайхамаргара хабар (хьадис) хиинад яхаш да: «Шийтара доагӀа сагӀа даьла лаьво дӀадаллалца йолча хана сигаленнеи лаьттаннеи юкъе уйл мархий бутт». Вешта, мюридизма идеологаш-м хӀана а бе пайхамара уж дешаш кердадахар дезаш.

Мархаш доасташ кхо ди деза хул. Марха къоабалде шоайла дӀа-хьа дукха хьоашалгӀа ух республика городашкеи юрташкеи баха гаргара нахи бовзараш-безараши. ЧӀоагӀа бакъахьара гӀулакх лоархӀ мархаш даьстачи иштта дӀа-хьа ахари уж къоабалдари. Цу деношка шоайцига баьхкараш дог раьза долаш, Ӏимерза тӀаэца беза бусалба наха, массе тайпара, чам болашагӀа бола кхача, дуах оттаде деза. Даьлах тешарашка дувц, дала ше лаьрхӀа дӀаденнар кхелахоаца юхаметтаоттадергда, къематдийнахьа йоал лоархӀаргья яхаш. Бакъдар аьлча, хьалда оалалургдац вайга, вай дайначул тӀехьагӀа Ӏаьхартдеи чухь хургдар, вешта тешаме ала йиш йолаш да, укх дунеи тӀа даьлах тешаш волчун мархаш доасташ по доадаьр дала цунна юхаметта а оттадаь, дика хинвадоацилга.

Мархаш даьстача деношка, вешта цул тӀехьагӀа а, даьлах тешача цхьаболча къахьегамхоша прогулаш ю, паччахьалкхен машинаши шоай мукъагӀа пайда эцаш лелаю — марха къоабалле кхыча городашкарен юрташкарен хьаиха нах юха цӀакхувл. Цу дерригача хӀамаша кӀезига зулам а зе а дац социалистически халкъа боахамa. Дешар долча хана школьникий белгалара дакъа, къаьстта а бусалба ди чӀоагӀа болча дезалешкара, школе занятешка ахац, цудухьа дукха берашa дешара тӀехьа а дус.

Цу деношка дукханахьа а, даь а доацча гӀулакха дукха доахан довду. ХӀаьта, бакъ ма дий, хьайбаш лелаеча боахамашта цо доккха зе ду. Тайп-тайпара спекулянташ арабоал, «Даьла духьа» доахан доа а деш, цар безагӀча маьхах дулх духхи цу деношка из чӀоагӀагӀа, сагтота хоатталга а хоаш.

Вай мел дийцачо бухсоцаш дар ала боаш ду вайна: бусалба наха тхъаь итт дийнахьа хӀамах мотт ца тоаш бола мархий бутт, бокъонца ше ма барра бахьакха, из ширача замах юхедиса социально, боахама, нравственно, идейно зуламе, консервативни гӀулакх да. Нохч-ГӀалгӀайчене ди лелабара ерригa башхалонаши формаши тергал а еш хоадамбалаш, хӀара денна кхетаме къовсам лоаттабе беза исламо юкъедоаладаьча цу зуламеча гӀулакхашца цӀендаь уж вайна юкъера дӀадахар духьа.

М. МУСТАФИНОВ,
Нохч-ГӀалгӀай истори, социологи, филологи институте воккхагӀвола Ӏилман болхло, философи Ӏилмай кандидат.

ХА ЦА ЙОАЕШ

Керда хьувкъам чуэцаш йоахкача треста совхозашна шерра социалистически яхь ярьжай. Лоацача хана чуйъда даха лерхI оаха ка бола илаташ, ялата-бобош культураш. ДӀадийнача ялатех 80 процент хьекха а арьда а дайнад. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 22,7 центнер ялат чуэц, планагIа 20 центнер мара ца хинкача. Треста чуйоагIача цхьа йолча совхозашта кхы а лахкагIа хьувкъам кхебаьб. Масала, Урус-Мартановски районь Мичурина цIерагIча совхозе хIара гектара тIара 32,6 центнер ялат чуэц, цунга дIакхоачачаш лакха хьувкъам ба цу районя «Труд» яхача совхозе кхебьр а — 28,7 центнер. Иштта беркате хьувкъам кхебаьб Грозненски района «60 лет Октября» цIерагIча совхозе а. Укхаза 1400 гектар долча кхашкара хIара гектара тIара 25,5 центнер ялат чуйиццад.

Укх шера хьувкъам чуэцача болгал а баьнка хьинаре къахьегаш дийнаб совхозашка болх беш бола комбайнераш: «60 лет Октября» цIерагIча совхозера Умаров Халим, «Труд» совхозера Мирзиханов Саид - Махьмад, «Маякъа» Бузуртанов Махьмад.

Лоамашта юхе а лоамашка а ядача совхозашка хIанз сих бенна ялат чуэцаш боахк механизатораш. Чуэца дезар дукха деце а, гIулакх цхьа минут ха йоас йиш йолаш дац, хIана аьлча ялат IодужаIш латт.

Халахете а, цхьадолча боахамашка ялат чуэцача кхоачамбоацараш а да. Назрановски района «Маяк» яхача совхозе техника бизза болх бац. Каст - маста комбайнаш еха латташ моттигаш хул. Цхьан комбайно чуэца ялаташ лаьрхIача дийнахьара норма а кхоачашьяц.

Треста совхозашка кхоачашьйй пачхахьалкхенга ялат дохкара плаи. ХIанз ялатал совгIа ялаташ дохкаш да боахамаш.

Фийг бола ялаташ чуэцашехь а боахамашка баьцадараш, сом чуэца болабеннаб. Iаьжийн кхорийн хьалхара бIаь тоннаш чуийнай. Наурски плодопитомнически Мичурина цIерагIчи совхозаш мехкарча промышленни центрашка хьалхарча сомий 80 тонн дIаяхьийтай. Промышленни центрашка сомаш дIахахьийтара темпаш хIара де масса а доал сихлургьа. 1980 шера мехкарча городашка 2000 тонн дикагIча сомий дIайохьийтаргья.

Треста боахамаш доакъар Iалашдеш а да. ПланагIа 7,1 эзар тонн йол Iалашъе езаш да тхо. Iалашъяьй — 2,5 эзар тонн. Бакъда, сенаж планагIа 3,5 эзар тонн Iалашъе езача, Iалашъяьй 4,5 эзар тонн. ХIанз совхозашкара болхлой лоамашкара а шаьрача моттигашка дIайийна дукхача шерашка тIаьхьа а баьцаш хьоахкаш боахк. Сихха хьагул а дий, аргIаш ду чах. ЦIенхаштта уйла а еш, чакхдоах шоалагIа довкъара культураш дIаяра балхаш. ПланагIа 1,6 эзар гектар дIас езача, 1,3 эзар гектар хIанз дIайийна льинай цу культурай.

Кийчлуш да тхо керда сомий бешамаш комараши дIас. Укх шера гурахьа 30 гектара тIа комараши 800 гектара тIа сомий гаьнаши дIайоIаргья. Керда сомий бешамаш дIаювча юкъедоаладу Iилманеи практикании нарагIдьннараш. Июль—август бетташка привикаш е доладургда треста боахамаш. Иштта цхьа миллион гаргга хьун сомий гаьнаш гIайогIаргья культурни ярацца.

Совхозий къахьегамхой хьинаре къахьегаш ба пачхахьалкхен планаш йиовз кхоачаш а яь, КПСС XXVI съезда кердача толамашца накъабахара.

Ю. МУРУГОВ,
«Плодовроше» треста керттера агроном.

ПАЙДА БАРГБОЛЧА НАЬКЪАГIА

ИттлагIа пятилетка йолаенача хьалхарча шерашка тIехьаюсачарех яр «Терек» яхача Нохч - ГIалгIай мебельно-хьун хIемаш еча производственни объединене коллектив. ХIара бетта хIана дисаш аьнна пачхахьалкхен денкар дукха тIадусар, кийчъеча продукцена юкъе брак инйслуш хиларех кулаш хинше а дукха хулар, болхлой каст-маста дIа-хьа бувлаш хувцалуш, къахьегамен производственнин дисциплина тедхаеш моттигаш нийслора. Уж кхоачамбоацараш цIъа санна дуккхаза а дийцар болхлой юкъарча собранешка, производственни совещанешка. ДIахо иштта ледара болх бе йиш йоацилга дIа а хайташ, къахьегам, социалистически яхь кхетамца вIаштIехьъллкхара берригa болхлой, инженерно - технически болхлой оарцагIбаьхар объединене кулгалхоша, общественни организацеша.

Производства эффективности балха дикаги дахкъяра, боагIача боарамагIа объединене коллектива болх дIабахийтара тIаерзаьб йола мероприятеш белгалъяьхар. Уж ханнахьа производствана юкъехкувлара хаддаза тIаьхьокам доаттабе болабир. Производствана юкъейоалайир укхаза вIашагIа а ца йолаш торгующи организацешка вIашагIйолларгйола мебель арахецара йола технологически процесс. На мероприяти юкъейоалаярах вIаштIехьдаьлар дIаухийташ йола дефицитни упаковочни материалаш 2,5 эзар кубически метр кхоэ, хьалхарчул кхоаза совгIа дуккагIи хул цхьан вагонаца потребителашта дIайохьийта из тайпа мебель. Из бахьан долаш духхьал дIадахача шера кхыдола мовльаш дIа-хьа дахьийтара мукъаллийтар 1300 вагон. Цул совгIа, лакхълар къахьегама овсарле, мебелях йизза латташ хинна производственни складскойи помещенеш мукъаьлар. кIезигагIа йохар потребителашка дIайохьийта мебель. Из мероприяти балха юкъейоалаярах пачхьалкхенна баьнка пайда 500 эзар сом да.

Производства бааб чIоагIъяра керттерча декхарех цаI да чIоагIа эшаш а ца тоъаш а йола хьун материалаш кхоир. Цу даькъе дукха балхош ду объединене. Ткъеста миллиметрал сомагIа йоацаш йола древесностружечни плиташ кийчъяра технологи производствани юкъейоалайй укхаза. Цо вIаштIехьдалийтар 30 эзар кубически метр технологически бийдал кхое. Хьун материалаш кхоира керттерча постамех укхаза деш дола балхаш да упаковка ерга дIайолха материалаш кхоир. Производствана юкъедоаладъд кхаь тайпара упаковка елга: букъбеттача гIандашта, корпусной мебела, кизгашта.

Нийсденнайн планировани еча хана дIайохийта хьун ресурсаш кIезигагIа хилийтара чIоагIа йоакхо ю предприяте. Укхаза кийчъяьй кердича, вIашагIдаха йиш йолча букъбеттача гIанда конструкци, 1,5—2-за кIезигагIа дIагIоргья цу гIандашка материалаш. «Севзапроектмебель» НПО цу тIаидашта йола проектни документаци кийчъьчул тIехьагIа хIана объединене хьадеш дола гIандаш хьа а ца деш, цар метта арахеца доладергда уж.

ГIандаш хьадеча хана хьадувлача шолхехи гамехи ДСП хьаяра балхаш дIадоладьд объединене. Уж санна йола отходаш шера 2 эзар кубически метр хул укхаза. Царех хьас йиш я цхьа эзар кубически метр древесностружечни плиташ.

«Терек» объединени «Югмебель» НПО-ца цхьана хьенай древесностружечни плиташ кхы а дуккагIа отходех хьаяра йолча торонашка. Уж хьас йиш я объединене, иштта Нохч - ГIалгIайчен леспромхозашка, хьу чакхйоахача Грозненча промышленни предприятешка хьахулача отходех. 1980—1981 шерашка ДСП цеха реконструкци а еш, хьуна отходашн технологически щипан чакхйоахаргйола участок вIашагIйолларгья цига. Цо шера кийчъергья 161 эзар совгIа кубически метр продукци.

Йийдархошa дуккагIа дIадех кийчъеча мебела конструкци, цунно еш йола оформлени, дIайохийта материалаш дикагIа хулийтилга. Цу дешай чIоагIа терко ю объединене кулгалхоша укх тIехьарча хана. Производствана юкъехкувла йолалй арахецаче продукие дикал, изделей комфортабельность лакхъяра, кийчъеча мебела бостоябара йола технологически процессаши керла техникеи. Из бахьан долаш дIадахача шерашка хинкачул дикка кIеоигъеннай хулаш йола брак. ДIадахача шера цхьоалагIча категорех отделка яь кийчъяь полированни мебель 11,8 миллион сома мехка хилар.

Мебель дикагIа, чIоагIагIа хилийтара укх тIехьарча хана пайда ийбе болабаьб объединене кердача полиэфирни лакех, термоъпах, термопластични китех, оатхалашта полировка яра йолча брускови пастах, синтетически шпонах, кердача фурнитурах, къычарех.

Мебель йийдархойн дикаги дIадийтара дола дIалаш да кийчъеча продукце ассортимент шер а еш. Дукха дIайоаш йоацачуна метта кердаар, толашагIъяр арахецар. Вр цу чакхдоалача хана объединене кара а ерзаль арахеца йолае лерхI «Вега» яха корпусной мебель. ХIанз укхаза производство кийч а яь, арахеца доладаьд металлокаркас йола гIандаш, дIаннга форма йолча изделей ассортимент шеръяра дола балхаш деш а да.

Продукци дикагIа хилийтара боахка лоархIам болаш да производство кердача технологически оборудованеца Iалаштъяр, халача производственни процессашта механизаци яр. Из дика кхетадеча объединене кулгалхоша, специалисташа дукха балхаш ду. Укх тIехьарча шин шера объединене производствана юкъейоалаьй нийс поточно-механизированни автоматизированни линеш. бIаь керда оборудовани оттальй, болх бе йолалийтай итт подъемно-транспортни механизм. ДIахо а уж балхаш деш да.

Кердадераш производствана юкъехкувлара болча лоархIамеча балхаца хьинаре дакъа лоац рационализатораш а. ХIара шера «Рационализаторски балха тIа дикагIйола цех, участок е филиал», «ДикагIйола хьона рационализатор», «ДикагIйола творчески бригада» яхача темаех йола конкурсаш чакхйоах укхаза. Духхьал дIадахача шера цар кийч а яь, производствана юкъейоальча рационализаторски предложенеша производствана бьь пайда 131,8 эзар сом да. Кхычакъа къахьега ваха йиш йолаш мукъаьллийтар 16 болхло. Укх шера а рационализатораша итташ эзараш сомаш пайда баьб. ДикагIйола рационализатораш лоархIаш ба Б. Н. Фетисов, Н. Н. Барков, В. Х. Пейсах, П. Х. Парасkeва, Ю. В. Кулаков, А. А. Осмаев, кхыбараш.

КПСС XXVI съезда сийденца лаиъбахара яхь тIа а шоай хьинар ийдаь къахьегаш ба объединене болхлой шоллагIча ях шера. Пред приятерча бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха а латташ, хIанзе пхе шера цьин дикка тIехкхоачашьяьй А. Н. Харгюченкова, Р. Н. Ковач, А. Р. Семинова керте латтача бригадай коллективаша. ЦхьаиттлагIча пятилетка чотагIа бIаьш комплекташ мебель арахийцай цу коллективаша.

Б. КОСТОЕВ.

Хьалъеш латт ГЭС

КРАСНОЯРСКИ КРАЙ. Хьинаре къахьегаш я Ерригсоюзни комсомольски гIишлой — Саяно-Шушенски ГЭСа — коллектив. Укх шера гIишлонхоша дош деннад йиълагIех пхелагIен гидроагрегаташ ханал хьалха болх бе йолаялийта аьнна.

ГIишлош еча лелаеча социалистически яхьа кулгалдеш я партийни организаци. Коммунисташ эгара бехктохкамегIа йолча участкашка — халагIа йолча, новкъосташта шоашкара хьоххам а гойташ церна влияни е езача моттигашка болх беш ба.

«Красноярскгэсстрой» партийни организаце кхетама балха тайп-тайпарча формаех пайда ийбу политически экономически дешара системе дешарах, хьехмчалах массови средствашка гIолла хьалхелаттача опыта пропаганда ярах.

Къаьстта теркам тIабоххийт коммунистица гIишлонхой моллагIча маьхеча инициативана, моллагIа пайданедар хьал а лоац дIа а доархаду. Саяно-Шушенске чIоагIа баьржа ба «болхлочун эстафета» принципагIа болх болам. Цо новкъостал ду коллектив кхотаяра, тIадиллача гIулакха бола бехктохкам лакхбара, вIаши гIо дарея новкъосталеи атмосфера хьаю.

ГIишло хьалъеча къахьегаш дукха кагирхой ба. Кагийча нахах мехкараштех. боьъонна царех болхлой беш йола. тIехдика школа. хинна дIаяттад ГЭС хьалъелга. Иштта йиълагIа агрегат хьалъяра ерригa шефство комсомольцашен кагирхошен шоашта дIатIаийцад.

Партийни организаце теркама юкъмоттиге латт кадраш чIоагIъяра дешаш. Халланза тоаду гIишлонхой къахьегама, быта, салаIара хьалаш. Уж баха моттигаш дика тоаль я. цIеношта юхе тикаш, столовеш, кафе, берийн медицински учреждененаш я.

СУРТАШ ТIА: 1. парткома секретара заместитель гIишлон ветеран О. Г. Грек (онъелаттар) Решетников Анатоле плотникий-бетонщикий бригаде ва.

2. ДегIайоагIаш а тоалуш а латт Саяногорех яха гIишлонхой къона город.

Ю. БАРМИНА суртш.
ТАСС фотохроника.

Доазол дехьара

ДЕЛИ. Советски книжни центре хьайиллай Олимпиада-80 хетаь советски фотографе, книжкай, плакатий, маркай, спортагIа йолча периодически кадамей выставка.

СУРТА ТIА: Инди олимпийски ассоциаце президент Радж Бхалиндра Сингх (юкъалаттар) экспозици дIадовзийташ ва.

С. КАРМАЛИТО сурт.
ТАСС фотохроника.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

СОВЕТСКИ ПРЕДЛОЖЕНЕШКА ХЬЕЖЖА

Дунен общественностан терхам тIазоаб ООН секретариата хьалхе а непатеха хрольккача традицеIа сентябре хьаелларгйолча ООН Генеральни Ассамблея XXXV сессе ден повестка.

Цхьа бахьан доацаш дац СССР-он кхыча социалистически мехкашен отталь предложенеш ларде латтача хургйолча сессе ден повестка сел чIоагIа мaха хьашт долаш хилар. Цуна юкъедихьад, масала, Советски Союзо проект кийчъяь долча дунен халкъашта юкъарча гIулакхашта низ юкъе ца боалабарех дола Дерригдунен договор чIоагIдара хьанъехьара, хIанз ООН-е дуппаш дола дош. Ден повесткъача юкъе да кхыдола герз IоаделIта юхатохара, машари дунен халкъашта юкъе дIа-юха цхьана леладу гIулакхаши чIоагIдара, планета тIара — Гаргарча Малхбоалера, Африка къулбехьара, Кипрера — кхохкама кхуврчаш дIадахара дехкарашца дувзаденна лоархIаме дешаш а.

СССР-ен кхыча социалистически пачхахьалкхений инициативагIа Генеральни Ассамблей дуьца дезаш я дуккха нах боабеш долча герза керда тайпаш керда системаши хьеагга цоцадътар, ядерни герех тохкамаш делга дизза а массанахьа а дехкийтара хьакъехьара договор чIоагIдар санна дола дешаш а.

ООН Генеральни Ассамблея XXXV сессе дIахкайкадерга 80-гIа шераш герз дIаданкхара шоллагIа итт шу да аьнна. дикка йоацхаш ювцаргья цунца юзаенна кхохкам кIаьдбелга чIоагIдарап тIом хилара бола кхерам дIабакхараш де дезача гIулакхий шерра программа. Адамлена лоархIам болашагIа йолча цу проблемашта иштта чIоагIа теркам тIабахийтар—из бIарчча сари конструктивни предложенеш а отталь, тIатеIIа герз Iоаделга юхатохен герз дIадаккхен гIерта Советски Союзи кхыдола социалистически мехкаш бахьан долаш да. Уж предложенеш дIаяхъь я дукха ха йоацаш Варшавски Договора доакъошхой йолча пачхахьалкхенаша гIайбаьча Деклараце тIа СССР кхыча мехкашкарза гIулакхий министра А. А. Громыкос гера дIадаккхара шоллагIча итт шера декхарий хьакъехьа ООН Генеральни секретарага дахьийтача письмо тIа а.

Советски Союза предложенеш — Советски пачхахьалкхен хьинаречa машар безача арахьарча политикагара логически хьадоагIар да. Герз дIадаккхара тIехьара къовсам — цуа принципиальни лини я. Дагадохийтача кхоачам ба Советски Республика эгара хьалхара Пачхахьалкхен акт машара хьанъехьара Декрет хинилга. Советски Союзо дунен тIа мел йолча ерригача пачхахьалкхенел хьалхагIа отталяй массанахьа а дерригa а герз дIадаккхара хьакъехьара практически предложени, 1922 шера Генуэзски конференце герз массане а кIезигдара программа дIа а кхайкаш.

Дунен общественносто кхохкам кIаьдбарен герз дIадаккхарен актуальни проблемаш ювцаш хIанз къаьстта чIоагIа лоархIам болаш да «шийла тIом» юхадийнбара, пачхахьалкхенашта юкъе кхераме конфронтаци оттаяра тIаберзабь хIанзарча американски администраце авантюристически арахьарча политика иикъ бахьан долаш хIаьтта а. Ядерни Iазап тIаоттар кхерам бола тIом безаш дац дунен халкъаш, уж вIаьхув машараи цхьана дIа-юха гIулакхаш леладераш. Из цIаьхха а дIанхайкадергда цар ООН Генеральни Ассамблея XXXV сессе.

РЕАКЦЕ МЕЛ ЯХАР ДУ ЦАР

ВIалла ца хинкача тайпара гIарйоал укх деношка Вашингтоне Капитолийски гунатIа. Укхазера США конгресс. Вашингтонски обозревателий дешашца аьлча, «човхабаь некх» санни коралгIа аьнна я. Законодателий дукха гIулакхаш да кхоачашдезаш, хIаьта царна юкъайнса ха кIазега а я — конгресса хIанзара сессе чакхъяргья 4 октябре. ХIаьта США хорнамаш хургa 4 ноябре. Цига бIарчча юха хьоржаргья вакилий палата а сената кхоалагIа дакъа а.

Лоацца аьлча, конгресса болх чакхбоаллаш латт, хIаьта цхьайола итогаш е мегаргья.

1978 шера ноябре хержача конгресса хIанзара состав «Ю. С. Ньюс энд Уорлд рипорт» яхача сий деш долча американски журнало ялдехчох «Американски исторе чухь эггара консервативнегIа» хIана яц аьнна я. Цо беш бола беррига болх Дж. Картера администраце милитаристски гIулакхаш хьаллацара наькъагIа бу, эггара хьалха доазол арахьара цун гегемонистски гIулакхаш, монополешта гIо дар, американций вахара бокъонаштен хьашташтен дIахо тIалатар а [illegible].

Эггара чIоагIагIа конгрессе реакционни тенденцеш гучаьлар 1981 шера йолча хIанзчул тIехьагIа чIоагIъеэача федеральни бюджета проект ювцача хана. Законодателаша хьахьекхар тIемапромышленни комплексана гIулакх де шоаш чIоагIа рацна хилар, астрономически боараме — 171,5 миллиард доллар тIема расходаш яра боарам а оттабеш. Цу хана геттара дукхи ахча — 51,9 миллиард доллар дIадахийта лаьрхIал герза керда системаш хьаяра, бIаьш миллионаш доллараш хьожадаьд «Сихха доаржадераш» яхача интервенционистски низашта финансировании яра.

Цунца цхьана законодателаша дикка чIоагIа ахча Iодаьккхад тIехьа гетта йиш йовича американций социальни эшарашта тIера 7 миллиард доллар кIезигъяьй цар мохк чура дегIабоалабара программана йола ассигнований. «Хьабе болх да хилар дIадаккха дезаь яхаш цIогIарт а детташ сената 2 миллиард доллар ахча хьа ца хешаш дитад цкъ тIа кахa болх бе моттигаш хьаяра. ХIаьта цу ахчагIа хьабе болх боацаш нах хилара гIулакх кIезиг-дукха а юхатоха тарлора. Хоаш ма хиллара, шу чакхдоалача хана хьабе болх боаца нах 8,5 процентага кхача а, хIаьта «собьанна нах» США 9 миллион сагага кхоачам хила а тарлу.

Конгрессе дийцар иштта КIайча цIено дIайолаьча антисоветски кампанех, цунца чакхдаккха лерхIар — мехка милитаризаци яра администраце дIабоалабаьча наькъа бехказбола гIертар да. Ховш ма хиллара хIана а сенато ратификаца яьц шин мехка халкъаштен ерригача адамленнен хьашт долаш долча ОСВ-2 хьанъехьарча советско - американски договора.

Цудухьа тамаш яц дуккагIа бола американцаш, тIехьарча хана яьча общественни опросо хьаьнехха ма хиллара, шоай конгрессах тешаш ца хилар.

ТIЕМА ДИКТАТУРАШКА ДОГ ДОАХАШ

Боливе хинна тIема переворота цуина тIехьа мехка хинна трагически событеши — цу дерригнешка цIаьхха а ма барра хьегучабовкх Латински Америке США доал деча гIозараша хьалхе а санна цу континенте тIема диктатураши гитанически режимаш оттае гIерташ лелабу зуламе никъ. Официальни Вашингтон цу переворотана шийн гунахьа дац вала гIерташ цийна мел могар деш яле а, бокъонца бакъдараши хьахьонх; граждански правительство йохаь цIа а йьнкха Боливера Iаьдал реакционни всецинно дIалаоар американски империализмана ха а хоаш цо хьал а лоалаш кийчдаь а чакхдаьккха а хIама хилар.

Аьлча кхоачам болаш да, цунна я США госдепартамента викал а мукIарло дакза ваьнназац, вашингтонски администраце боливийски тIемахошца айхха бузахамаш лоаттадаь хилар. Духхьал цар гIулакха хаддаза США-ра хьанхухьийташ хиннад укхаза хIанз дукха боливийски къахьегамхой боабеш, демократически прогрессивни организацей кулгалхой а активисташ а физически хIалакбеш дола герин тIема кхоачамн. ЗаконагIа йола Боливе правительство ниваьгIа дIаякхар харцахьа на лархIарал совгIа, США-с сихха дIанхайкадьд американо-боливийски гIулакхаш кердача тIема хунте Iаьдал дIалаьцачул тIехьагIа а дертгIа дегIадоагIаш хургда аьнна. ЭгIазбаха, харцахьа лоархIаш цхьа дош аьнналац «сага бокъонаши демократни хьаллоацаши» ба яхача американцаша Боливерча воецинно цун халкъа духьала йолаьча къизача террора хьакъехьа а.

США доах деча гIозараша Боливе хIанз еш йола операци — из ше долча тайпара Пиночетек цун фашистски клиkан новкъосталца чилийски халкъа духьала вIашагI а белла 1973 шера сентябре чакхбаьнкха бирт санна хIама да. Цу хана а хIанз а цар леладер цхьан сценарегIа вIашагIделла да. Чиле а Боливе а цар цу бIехача гIулакха юкъезад эггара реакционегIа, фашистий гIулакхаш доахкаш дола тIемахой гIозараш моттигера олигархически группировкаши, цар новкъосталце цу мехкашкарча демократически процессашта никъ дIакъовларгболаш.

США-ра бараш кхерабеннаб дIахо а шоай доалахье лоархIача Латински Америкен Карибски бассейнерча мехкашкен дегIабоагIаш латтача къамах - кортамуъялен революционни къовсамах. Цудухьа Вашингтоно шийн мел йола средствашаш оарцагIъяьхай Малхбузен полушаре кхы цхьаьнха а керда Куба, кхы цхьаьнха а керда Никарагуа дьа ца хилийтара. Дж. Картера администраци мала вIашагIболлаш я прогрессивни демократически наькъагIа дегIадаха лерхIача мехкашта духьала, масала, Ямайкан Гренадан правительствашта духьала. Цунца цхьана КIайча цIено эггара шерагIча тайпара хьаллуви шоай халкъашта духьала тIом беш йола режимаш, масала. Сальвадорерадар санна гIулакх. Боливи — американски империализма латиноамерикански континента халкъашта духьала леладеча зуламий йIаьхча дIанара цхьаьнха цхьа чIуг я.

В. МАЛЫШЕВ,
Н. ЧИГИРЬ.
(ТАСС).

Дунен халкъашта юкъера заметкаш

МАЛАВ ИРАНА КХЕРАМ ТIАТУВСАР

ЧIоагIа тешаеш дола мол делар цу хаттара дукха ха йоацаш Тегеране хиннача Ирана духьала США лелаяь агрессивни акцеш тохкаш хиннача Дунен халкъашта юкъерча конференце. Цуа балха юкъе дакъа лоацаш хилар дунен 60 мехкара, цу даькъе Советски Союзера а тайп-тайпарча общественни организацей 300 гаргга делегат.

ВорхI доклад йир конференцé. Хьадда дола масалаш а кхувлаш цар хьахьекхар ВIашагIкхийттача Штаташа Ирана дунен халкъашта юкъера бокъонаш толхаяь хилар, ЦРУ кулгал а деш болх баьча САВАК яхаш хиннача шахски къайлагIарча политически полице ушара бIеха гIулакхаш. Вашингтон мехка тIема а экономически а гIулакхашта юкъе гIейрта хилар. Къамаьлаш дейраша шеко йоацаш хьагойтар Иранах Персидски заливен Гаргарча Малхбоалени США хьаштaш лорадеш вола жандарм ваь хинна хилар. Духхьал 1977 шера дехз 1979 шера шах мехкара хьовенb февральски революци хиллалца йолчи дахна ВIашагIкхийттача Штаташа 25 миллиард доллар мах бола герз денна хиннад Ирана. Вахача наьха оагIорахьара мехка лаьттача режима кIезига а духьала дола хIама гуча дьлча, къалетам боацаш тоIаборь из гIулакх дагадехараш. 1973 шера 70 эзар саг вийра САВАК агенташа, 720 эзар саг айпаьккхар.

Цу ерригача факташа ше долчча тайпара хьагойтар хIанзарча хамарча империализма, эггара хьалха йохкеина монархаш, реакционни диктаторски режимаш хьаллурцача, демократически революционни хувцамашта духьалара американскичун, сибат. Советски Союз хьайцача, дика хоеш да, ирански революци хьайнача хьалхарчи деношка деиз цо из хьаллаца хилари мичча бесса а моллагIа тайпа а бахьан деькха Ирана гIулакхашта юкъе гIортилга геттара харцахьа лаьрхIа хилари.

Ирански а шоай кортамукъале бахьан къовсам лоаттабу кхы дола а халкъаш Советски Союзо хьаллацар коньюнктурни политика яц. СССР массааа а хиннай хIанз а я антиимпериалистически ниони тешаме союзник. Ше хьахилча гIоне дена Советий Мохк доттагIчун кулг кхувдадеш хинаб шоай мукъале бахьан къовсам лоаттабеча халкъашка. Цудухьа харцахьа баьннаб е кхы бола нах харцахьа баха гIерташ ба. «дуне сверхдержаваша дийкъа хилара» тезис юкъе а кхувлаш, советски арахьарча политика бокъонца болча чулоацамах харц дараш дувца гIертараш. Из иштта хила дбагIаш деце а, на тезис яр конференце къамаьлаш даьча цхьаболча Ирана кулгалхоша кхайкаьяр а.

ТIехьарча хана ший хур ду империализмо революционни Иран низах йохае гIертар. Цу гIулакха цо пайда ийбеш йола эггара дуккагIа тийша болх боаллача методех цаI я бокъонца болча доттагIехи союзникехи из хоадае гIертар. Цу даькъе терналде мегаргдолаш да на вIашагIтехараша конференце доакъошхошта довзийтача документех цаI — Бжезинске ВIашагIкхийттача Штатий пачхахьалкхен секретара яхийта меморандум. Цу тIа, масала, белгалдоах, США президента могадаьд Иранаи цун лоалахоштен юкъерча цабезамен вIаши тешаш ца хиларен хьалех пайда эцилга. Цо лерхI. Хомейне исламски республикана ду политически гIо, къаьстта а Советски Союза оагIорахьара дер. социальни дувцилга йоацаш мельергьа цу режима арахьара политически позиценаш аьнна. Кхоачам болаш къаьгга аьннад. Во да ирански кулгалхоех цхьабарашта из диллуш хилар.

Советски Союзо ирански халкъа ду гIо, советски кулгалхоша дуккхара а заявленеш яьча бесса, хувцалуш дац антишахски революц котъяьиначул тIехьагIа а исламски республика хьакхинай аьнна хьакхайкадьчул тIехьагIа а. Империалистически наступлени е гIерташ йолча хана, дерригача антиимпериалистически низаша леладу гIулакхаш бартагIа леладелга Iалашдарал лоархIамегIа а бехктохкамегIа а дехкар долаш дац.

[illegible],
академик, США-е Ирана духьала леладаь агрессивни гIулакхаш тахкаре йолча Дунен халкъашта юкъерча конференце хиннача советски делегаце кулгалхо.

Москва. Лужникашкара спорта Дворец.
Гимнастика. Командин хьалхле йоккхачу олимпийски дошув советски гимнасткаша даьккхар (сурта тIа). В. УН ДА-СИНА сурт. ТАСС фотохроника.

ОЛИМПИАДА: СТАРТА ТIЕХЬА СТАРТ

«БЕДДА ВОДАЧА НАЛА» теп еттача Олимпиада чемпион хилар дуьнен рекорд гойтуш — 589 очко яьккха советски спортсмен Соколов Игорь. Цуна 22 шу даьннад, иза Уфера студент - механаттахо ва. Топаш кхуьсаш ва 1972 шера дена. Дото медаль яьккхар Пфеффера (ГДР). Кхоалгiа призер хилар Газов Александрах.

Олимпиадашка эггара хьалха доьшо «дубль» йир советски пятиборцаша. Вай спортсмено а бIаьрччача команда а хьалхара моттигаш яьхар. Нагахь санна вай команда диъалгIа котьаьнналле, баьнда Душанбера Старостин Анатолий — эггара хьалхара Олимпиада чемпион ва советски пятиборцашта юкъе.

А. Старостинца цьаьна командин толам боаккхачу даккъа лаьцар дуьнен вкхаза чемпиона львовгнина Леднев Павели — цо кхоалгIа моттиг яьккхар. Краснодарерчу Липеев Евгене.

ШоллагIа моттиг яьккхар Венгре пятиборцаша — 15912 очко, кхоалгIа — Швеце — 15645.

ГИМНАСТАШТА юкъе XXII Олимпийски ловзарий абсолютни чемпион хилар 22 шу даьннача ленинградски студентах, дуьнен абсолютни чемпионах Дитятин Александрах. Цо яьккхар 118,650 балл. ШоллагIа моттиг яьккхар Андрианова — 118,225 балл, кхоалгIа — болгарина Делчев Стояна — 118,00.

ВАТЕРПОЛИСТИЙ олимпийски турнире финальни вIашагIкхетараш Лужникерча наьк деча бассейне дIадоладелар СССР-ан Венгреи сборнеш ловзарца. Счет 5:4 а йолаш советски команда котъаьлар. Из цхьа команда мара яц турнире цIаккха а эшаш. Кьона кубински команда Югославе сборнеца счет 7:7 а йолаш лийзар. Испанхе ватерполисташа голландцаш эшабир — 6:5.

ОЛИМПИЙСКИ турнире цIаккха а ца эшаш хьабоьгIа советски баскетболисташ. Кхо тур чакхъяьллачул тIехьагIа медалаш яза дика торонаш йолаш я Болгаре, Югославе, Венгре сборнеш.

1500 МЕТР НАЬК ДЕЧА 1980 шера олимпийски чемпиона цIи яьккхача ленинградца Сальников Владимира 24 июле 4 х 200 метр эстафете цхьаьнха а котало яьккхар. Цу дийнахьа 400 метр наьк деча а хьалхара моттиг яьккхар цо.

«Олимпийский» яхача бассейне 100 метр баттерфляй хьисапе наьк деш котало яьккхар ГДР-ерча Карэн Метчука (1.00.42), цуна мехкахочо Барбара Краузе дошо медаль яьккхар шина дошIамагIа 200 метр наьк деча —1.58,33, 4 х 100 метр комбинированни эстафете котбаьлар австралийцаш — 3. 45,70.

БОЛГАРЕ, Венгре, Греце, Ливане, Польше, Румыне, Швеце, Финляндe, СССР спортсменаша яьхар Московски Олимпиада классически кIалтохаргах латара медалаш, хIьэта цу турнире дакъа лоацаш бар 26 мехкара спортсменаш. Шоззза олимпийски чемпион хилар деза доаза долча кхевдлинних Колчинский Александрах. Эггара хьалхь чемпиона цIи яьккхар командерча цуна новкъосто алмаатинца Серков Шамиля (57 кг). москвича Корбан Геннаде (82 кг), хIьэта кхитта румына Штефан Русус (68 кг).

ФРАНЦЕНА эггара хьалхара олимпийски дошо медаль шина рапираца яьккхар 21 шу даьннача фехтовальщицас Паскаль Трикке. Дото медаль яьккхар венгерски рапиристка Магда Мароша, бронзови яр — Барбара Высочанскас (Польша).

Советски фехтовальщицаша ледара чаккдаьхар шоай вIашагIкхетараш, нарех цхьанно медаль яккхара кьовсам лоаттабе вIаштIехьдаланзар.

24 ИЮЛЕ «Измайлово» яхача вало баьккхчар чIоггIа аьттув баьлар. Нагахьа санна кьалха дIадахачо диъ дийнахьа штангисташа 6 дуьнен рекорд оттаьнле, цу сарахьа 5 рекорд оттайир. Дошо медаль яккхара тIехьа яхье ваьннавар 75 кг, доза доле болгарин Асен Злотева 18 шу даьнна Донецкерча Александр Перэнйн. Двоеборье 360 кг. хьал а айль котъаьлар Златев — из дуьнен рекорд. Дото медаль яьккхар цу сарахьа кхозза дуьнен рекорд оттальча Первс. Кьонача штангисто хьалайир 357,5 кг.

ЧЕМПИОНИЙ парада ди хилар боксех йолча Московски Олимпиада турнира пхелагIча денах.

Из хьадийлар дуьнен чемпиона кубинца Адольфо Ортас (57 кг). Цо эшавир швед Оддо Бенгтссон. Котъаьлар дика лета советски атлет, дуьнен чемпион Савченко Виктор (75 кг).

ФУТБОЛЬНИ турнира аргIанара матчаш хилар. Москве советски команда счет 8:0 а йолаш эшайир Куба сборни. Вай команде бургацаш чутехар Андреева (3), Романцева, Шавлос, Бессонова, Гаврилова, Черенкова.

Ленинграде Венесуэла футболисташа эшайир Замбе сборни — 2:1. Киеве лайла ГДР команда счет — 5:0 а йолаш Сире спортсменаш эшабир.

ЛЕНИНГРАДСКИ студентках Давыдова Еленах абсолютни олимпийски чемпионка хилар. Цо яьккхар 79,15 балл. ШоллагIа моттиг яьккхар шин гимнастка — Олимпиада — 76 абсолютни чемпионкас Румынерча Команеч Надяси, ГДР-ерча Макси Гнаукен. Цар я 79,075 балл.

Кьаьст - кьаьстача снарядаш тIа кот а баьнна XXII Олимпийски ловзарий гимнастически турнири чемпионаш хилар Олимпиада — 76 абсолютни чемпионах Владимир яхача городерча Андрианов Николаях, Воронежерча Тихачев Александрах, Роланд Брюкнерех (ГДР), Венгрерча Золтан Модьярах, ленинградцах Дититин Александрах, Делчев Стоянах (Болгари).

ГИМНАША хестабу чемпионаш. Олимпиада яьлагIа ди чакддоалаш столичи бассейне яьккхар Австралехни. Из яьккхар гаьнарча континентера оаьхкача кагийча наьха — Марк Керре, Нил Брукса, Петер Эванса, Марк Тонелле сийна. 4 х 100 метр комбинированни эстафете котало яьккхар цар.

ПОЛЬШАИ ЗАМБЕИ сборнеш (0:4) матчаша дIайоаллачад баьш тIа хоккей ловзара кхалнаьха командай олимпийски турнир. Хоккейстий яхьаш эггара хьалха олимпийски программе юкъейихьай.

Турнире даькъа лоацаш я иллх команда. Польшан Замбен сборнел совгIа ловзаш я Австре, Инде, СССР, ЧССР сборнеш.

Спортсменкай яхьаш ира хургйолаш я. Цуна доло тешал да ер: СССР команда счет 2:0 а йолаш Чехословаке сборни эшалье а тIехьара минута чакхьалалца чIоаггIа къовсам лоаттабир командаша.

Инде команда эшабир Австре спортсменкаш — 2:0.

(ТАСС корр.).

УКРАИНСКИ ССР. Николаев. Черноморски кемаш деча заводе вIашагIделла даьннад «Московская Олимпиада» яха доккха морозильни кема — траулер-чкъаьрий завод. Кема водоизмещёнк — 5415 тонн.

Кема болх беш хургдола порт — Петропавловск-Камчатский.

Кема тохкамаш де Iаьржача форда тIа даьннад.

К. ДУДЧЕНКО сурт. ТАСС фотохроника.

КПСС XXVI съезда накъадолхаш

«ПОЭТ-и ЦА ХИЛА ЙИШ Я ХЬА, ЦХЬАБАКЪДА, ГРАЖДАНИН-и ХИЛА ДЕКХАРИЙЛА ВА ХЬО»

Укх деношка тха корреспондент хиннав Нохч-ГIалгIай АССР халкъа поэтесса Ахматова Раиса йолча. Цуна хаттарашта реьза а йолаш жоп деннад Ахматовас. Тха газет дешараш из интервью безаме ешаргъя аьнна хет тхона. ХIана аьлча, кхоллам ах, вахарах, литературах, общественни гIулакхех лаьца дукха хьамсара уйлаш цу тIа йоландаь.

— Раиса Солтамурадовна, хьона сага эггара дика: Iа хета оамалаш малагIаш я?

— Эггара дукхагIа беза сона чIоагIа характер йола нах. Вахара халонаш лайна, цхьабакъда, цу халонел котбаьнна нах. Дагалаьцар кхоачаш дешахь-оаздел долаш, кьаьхегама тIаккхуаш бола нах хьамсара ба сона.

— Хьай стихаш еша рашнара хьахотташ ухий хьега? Фу язду цар?

— Вай мехка тайп-тайпарча городашкара яйзду язду цар письмош. Дукха ца уж. Тайп-тайпара хаааш йолча, тайп-тайпарча кьамех болча наха язду уж. ДукхагIа долча даькъе цар язду са поэзи ешаш шоай дег чу ессача хьамсарча уйлех, дагардарех. Цхьадола письмош да кьайленаш хьуна ца еш яздь: хьехам беха..., кхоачаш ца хулаш бисача безамах, везача сагах къастарах. Дикача уйлаша дIайхача дешашца яздь за дерига письмош. Царех цхьадарех са стихай тема хул.

— Нагахьа санна мукъа денош нийсделча фу ду Iа?

— Нагахьа санна мукъа денош нийсделча, боккъалдар аьлча, уж тайна деноа кIезига хул са, телевиденерча сакъердамеча передачашка хьож со, Л. Толстой, Достоевске книжкаш деш. Вахаро оттадеш долча дукхача хаттарашта цергара жоп корадоагIа, кьаьстта дагайоалл сона нравственность, саг ваза саг хилара йола проблема.

— Хьона фу хиннa дIаэттай поэзи? Кхьача литератури жанрашта юкъе мишта кьоаствергъер Iа поэзе моттиг?

— Поэзеца бувзам боацаш сай вахар мишта хургдар хац сона. Са кхел а хиннa дIаэттай поэзи. ЗIамига йолча хана дена кхоача хIамаина тIа кхуаш хиннай со. Со кьалхкьельча детдоме на зе а зий на сурташ дехкеи музыка хаь Iомайир со. Бер долаш а кхуаш йоагIаш я дукха книжкаш дешар аз. Цар аздир поэзецара са безам. кIоаргбир художественни сакхетам, дегIайоалайир творчески фантази, воображени.

Сога хаьттача, литература кхьача жанрал кIоаргагIа вахарера ший никъ лаха, из никъ хьаллаца, наьха дог кхардаргдоаш вача новкъостал ду поэзе. Поэзе кхетам лу сага, эхь-оздельца, декалца. Тешамца кхеву из. ДоттагIала а безама а тешаме вола саг хьалхкеву поэзе.

— Хьона эггара дукхагIа веза яздархо, поэт, хьона эггара хьамсаргIа дола книжка малагIа да?

— Сага вахарерча хIара хано белгалдоаккх ший-ший поэт, яздархо. ХIанз сона эггара чIоагIагIа беза поэташ — А. Ахматова, С. Капитукан, Л. Щипахина. Яздархоех — Л. Толстой, Достоевский, Чехов. Вай заманчарех — В. Астафьев.

Цу яздархой книжкаш да сона эггара хьамсаргIа дараш.

— Фу аргдар Iа проза лаьца?

— Вахара тайп-тайпара оагIонаш чулоац празо. Дукхал сайх аьлча, сона сай праз корадеьд сей халкъа хьашташ кхоачашдарца.

— Массехк шу да, Раиса Солтамурадовна, хьо Нохч-ГIалгIай АССР яздархой Союза правлене председатель йола. Цу даькъерча хьай балхах лаьца фу аргдар Iа?

— 1961-ча шера деш кулгалду аз республика яздархой организацеха. Ала доагIа, из болх атта боацилга. Воккхалдар аьлча: цу балхо вахарах дика кхетайай со. Iомайай нах бовза, царех кхета. Дукха низ, хьинар, денал эш цу балха. Цхьабакъда, цу гIуланхех со кадаш яц, доккхал ду да я, хIана аьлча, зIамига йолча хана деш халонаш се лайна йоландаь. Халонаш лар — сийлахьа хет сона. ХIьэта аттага наькъа тIа гIолла дIахьахар — духхьал дийна хилар мара дац.

— МалагIа хьай стихотворени, книжка ййккхарел дукхагIа деза хьона? Фуд безибашкахаш?

— Наша ший бераш дехаш санна еа сона сай стихаш. Хала хаьжа уж. ХIара мугIар тIа Iалаьмате чIоагIа кьахьегаш. ХIьэта книжкашта юкъе 1979 шера «Советская Россия» яхача издательстве арадаьнна «Откровение» яха книжка.

— Творчество сеца моттигаш хулий хьо? Цу хана фу ду Iа?

— Ца хилча баьхаьна я не а, уж поэзе хулаш я. Спортсмено санна поэто а тренировка е йоагIа. Бакъда, поэта тренировка — хьахьхалца. Поэзи лаьтIьенначв хана аз очеркаш тIеш публицистически статьяш тIеш болх бу, сай стихаш ешарашца вIашагIьеттаху.

— Поэзел хьона дезагIа а долаш хIама дий?

— Сийлахь-воккхача эрсий поэта Некрасова яздадг: «Поэт-и ца хила йиш я хьа, цхьабакъда, гражданин-и хила декхарийла ва хьо». Уж тхьам бола Некрасова дешаш со граждански а поэтически а кхелий лард а хинна дIаэттад.

— Хьай эггара хьалхара стихотворени дагайоагIа хург на ййй хьона?

— Сай эггара хьалхара стихотворения аз яздир шоллагIча классе. Школерча вахара хеталь яр из.

— Хьона хетачох, фуд из, «вай хаьара поэзи», яхилга?

— «Вай хаьара поэзи» яхилга кIоарга маIан долаш, дукха оагIонаш чулоацаш да. Пушкин XIX бIешере вахав. ХIьэта а из — вай заманхо ва. Пушкин воацаш вай вахар а литература а кхетадез хала да. Сага гIулакхаш дездош мел дола хIамаш массаза а сийлахьех таханарeи лийрхIад.

— «Хало йоацаш искусствое хIама ца вагIделлалургдац» аьтача афоризмах фу аргдар Iа?

— Со реьза я цу афоризмана.

— Хьо творчески хьала фу Iотта?

— Нагахьа санна чоалхане даьккха ца дуцаш, дукхаьал моллагIа йолча сиго оалача тайпара дIаьаьча, лаьттарта лионаша дIа ма лехкара, со творчески хьала цу хинира са дог-уйла Iотта.

— Дешо йий хьа?

— Са дешо: «Сухалбе дикадар де!»

— Сенга кхеча гIерт хьо хьай поэзе а вахаре а?

— Массаза а ийса деш дар кьайле йоацаш цIенача дета тIера де гIерт со.

— Поэзе тIехь тIайоагIача ханат лаьца фу аргдар Iа?

— Поэзе тIехь тIайоагIа хаккхе йоацаш тIеххозеи хургъя, хIана аьлча, поэзе адамий дегаш уйлаши массаза а еттайолийтанда.

— Фу аргдар Iа хьай поэтически оалбезаний вволопех?

— Сага вахаре хIара хано ший-ший безам тIаоа моллагIча хIамана. Ништта поэзена а. ЗIамига йолча хана сона чIоагIа дукха дезар фаьлгаш (из безам хIанз а тIехь на бошш сона болаш ба), кхуаш йоагIаш Iалаьмате чIоагIа тIаккхувра со Майн Рида, Вальтер Скотта приключенчески книжкашта. ТIехьагIа везавелар Шекспир. Цхьабакъда, цIаккха а хувцалуш бац са Пушкина, Лермонтова поэзецара кIоарга безам. Цхьанна хIаманна вIаший йиста йиш йолаш яц цар поэзи.

— Раиса Солтамурадовна, фу саг а хьо—санукьаве е гIайгIане?

— Ха дIа ме йода хувцалу саг а пун оамалаш а. ДукхагIча даьхье гIайгIане саг я со. ХIьэта бокъонца аьлча, массага а вахара уйла ю саг.

— МалагIа ди да хьона эггара дезагIа дар?

— Сайна эггара дезагIа ди доарх аз стихотворенеца е кхьча дикача гIуланхаца сага дог айде са вIаштIехьдаьннар. Хоза, дог Iабаш чакхдаьна ди.

— Хьона эггара дукхагIа еза наречени малагIа я?

— Сийлахь-воккхача Гейне аьннад: «Нагахьа санна дуне дьаттIа моттиг хуле — из даттIар поэта дег чу гIолла чакхдала деза» Уж тамашие дешаш да сона эггара хьамсаргIа йола наречени.

— ТIадоагIача шера хул XXVI съезд. Советски наьха дика оамал я — нехка, парте вахарера лоархIаме событеш эггара доккхагIча хьокхамашца кхачарна, кьахьегама совгIатанца белгалъеш. Цу даькъе фу дерхI вай литераторашна?

— КПСС XXVI съезд — из я творчески уйла боккъонца тоаллаpax луш йола ший тайпара экзамен. Берригa советски яздархой санна, вай литераторашa доагIаш дикача гIулакхашца наькъбаха дага бе цу исторически датана. Тха хIаранe ткоай творчески уйлаш я. Сай хьакъехьа аргда аз вай республиках лаьца дола документальни книжка яздь яьнной со. Условно цук цIи «Кхоачалуртйоацача поэзе мехка» я. Из парте XXVI съезда дола са совгIат да. Укх деношка очеркашта материал гулъе республика районашка гIоргья я со. Вай хапархоех — кьахьегама турпалех йола очеркаш язъе дага я со. Цу паланех болх беш ба аьнна хет сона новкъостий а.

Нагахьа санна яздархой организацe общественни вахарах лаьца аьлча, цуи болх а дегIабенаб Тхо дага да яздархой Союза правлене дIахьа ухаш заседанеш е, «Халкъий доттагIал — литературай доттагIал» яхача дезнах йола литературай доттагIлен сайренеш е, Хасав Юртен Пригороднин районашка ахкъ. Цига дакъа лоацаш хургба Кьилбаседа-ХIирий, Дагестански, Нохч-ГIалгIай АССР-ий яздархой.

КПСС XXVI съезда тIакхоачаш ергъя оаха республикан кьонача литераторашта хеталь семинар. Уж семинараш хIанз традиционни а хиния дIаэттай тхона. Яздархой Союзе правлене хIара шера чакхйоах уж.

Цу совгIа, тха яздархоша периодически кепайоазон тIа, радион телевиденен гIолла, юрташкарча кьахьегамхоштем промышленни предприятий болхлоштeи хьалхашна выступленеш ергъя.

Лоацца аьлча, берригa шоай низ а хьинар а айдаь Советски Союза Коммунистически парте XXVI съезда бакъа ма боагIаре накъагIоргболаш ба республика яздархой.

— Раиса Солтамурадовна, тIеххьара хаттар. Фу аргдар Iа тха газет дешархошта?

— Оаш мел леладеча дикача гIулакхашта ираз-аьттув балба шун. моллаш-маьрша хилда шо!

Интервью йийцар Бек АБАДИЕВ.

ГРОЗНЕНСКИ УЧЕТА МЕХАНИЗАЦЕ ТЕХНИКУМО ДЕША ХЬЕХ

8-гIей, 10-гIей классаш чакхъяьннахараш 1980 — 1981 дешара дешa дийнахьарсе заочни отделенена деша дIаэцилга дIахойт Грозненски учета механизаце техникумо.

Дийнахьарча отделене деша дIаэц ухa специальностех:

1. **Техник-электромеханик.**
2. **Учета механизаце ира техник** (алхха 10 класс чакхъяьккхараш).
3. **Промышленни учета бухгалтер.**

10 класс чакхъяьккхарий группагара заявленеш дIаэцуйю 15 августе кхачалца.

8 класс чакхьяьккхарий группагара — 31 июле кхачалца.

Деша дIаоттара экзаменаш дIалла [illegible]:

8 класс чакхъяккхарий: **эрсий мотт** (диктант), **математика** (устно).

10 класс чакхъяьккхарий: **эрсий мотт** (сочинени), **математика** (устно).

Заочни деша дIаэц алхха 10 класс чакхъяьккхараш ухa специальностех.

1. **Промышленни учета бухгалтер.**
2. **Учета механизаци ира техник.**

Заявленеш дIаэцуйю 9 августе кхачалца.

Деша дIаоттара экзаменаш дIалла эза 10—20 июлея, 10—20 августеи: **эрсий мотт** (сочинени), **математика** (устно).

Городе ца бахараштa общежити лу.

Техникума адрес: 364060, г. Грозный, Кирова проспект, 8.

ТЕЛЕВИДЕНИ

29 ИЮЛЬ. I ПРОГРАММА

8.00 — «Хаь».
8.55 — «Олимпиада дневники».
9.00 — Пионерийн дешарийн Московски Дворена Лоьтера кIерах болча наьхьа халхарийн ансамбля выступлени.
9.55 — 22-ча Олимпиада ловзараш. Фехтовани. Тур. Командин хьалхара моттиг яккхар. Дзюдо. Хьалхе яхь дIахьар. Дой спорт. Дой техкхуьсарах дола доккха совгIат. Командин хьалхара моттиг яккхара. Бокс. Финала даьлагIа дола даькъа. Перерыве а передачи бистеньача а — кердадарш.
15.15 — Киргизски ССР халкъа Пачхьалкхен ансамбли концерт.
16.00 — «ЦIеча кийнах» яха боккхача дола телевизионни художественни фильм. 2-гIа серь.
17.10 — «Моаршал хьона, нирп» яха телевизионни фильм.
18.05 — «Манкоске дарлень». Даьси РСФСР халкъа артисто Бесклашвиле.
18.45 — «Тахан дуьнен тIа».
19.00 — 22-ча Олимпиада ловзараш. Хичу бургацах ловзар. Финальни группа матч. Дзюдо. Финалаш. Дой спорт. Выездках дола доккха совгIат. Командин хьалхара моттиг яккхара. Парусни спорт. Бокс. Финала даьлагIа дола дакъа.
21.00 — «Хаь».
21.30 — «Олимпиада дневник».
22.00 — 22-ча Олимпиада ловзараш. Футбол. Ахфинал. 2-гIа тайм.
22.45 — «Тахан дуьнен тIа».
23.35 — Футбол. ШоллагIа ахфинал. ШоллагIа тайм.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Сийлахь - доккха доттагIал хьаьрьнна моттигаша».
8.20 — «Сенна аш контролераш» яха документальни фильм.
8.55 — «Ялат-80» Комбайн хьалхара йоллаше а оазам дIадоладе (гIалгIай меттала).
8.50 — Киножурнал.
9.00 — Телевьаморкхо хаттараш ду. Критика [illegible] хьехамаш ду...».
9.30 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла».
9.55 — 22-ча Олимпиада ловзараш. Волейбол. МаIанах. СССР вIашагIкхета команда — Куба вIашагIкхета команда. КIалтохар яхь латар. Хьалхе яхь дIахьар. Боккхий хьехьй. МаIанах. Ахфинал. Баскетбол. МаIанах. Ахфинал. Бокс. Финала даьлагIа дола дакъа. Фехтовани. Тур. Командин хьалхара моттиг яккхара. Кулг-кара бургацах ловзар. Кхалнах. Венгре вIашагIкхета команда — Чехословаке вIашагIкхета команда. Волейбол. Кхалнах. Матч. Еза атлетика. Финалаш. Кулг-кара бургацах ловзар. Кхалнах. СССР вIашагIкхета команда — ГДР вIашагIкхета команда. Перерыве — кердадаьраш а. 20.00 «Вийса доккхала кийла шун, бераш» а.
21.00 — Программа юкъе да «Теберда, заповедни моттиг ю», яха а «Сени Лом тIара хийш чудеттаду моттигаш» яха а документальни фильмаш.
21.30 — «Серафимана дола цIа» яха художественни фильм.

30 ИЮЛЬ. I ПРОГРАММА

8.00 — «Хаь».
8.35 — «Олимпиада дневник».
9.00 — «Орленок» яха телестуди концерти зал.
9.35 — 22-ча Олимпиада ловзараш. КIалтохаргах латар. Хьалхе яхь дIахьар. Iаьгаькхаца тIехьаьни деттар. Баскетбол. Кхалнах. 3-гIа, 4-гIа моттиг яккхара тIехьара матч. Байдаркашца москаш хьахкар. Хьалхе яхь дIахьар. Бокс. Финала даьлагIа дакъа. Перерыве а передачи бистеньача а — кердадараш.
15.15 — «Сенгара йолалу Дахар». Фильм-концерт.
16.00 — «Боб а мел ю» яха телевизионни художественни фильм.
17.00 — «Литературни тIехьаш». «Ясная Поляна» яха хьалхара фильм.
17.55 — 22-ча Олимпиада ловзараш. Еза атлетика. Финалаш.
18.45 — «Хельсинки: яхе шера йоаккъа». Европе хьерамзхе хилара а цхьаьна кьахьегара а йола совешани кийна 5 шу дизарга. Передачна юкъе дакъа лоацаш ва КПСС ЦК Дуьнен халкъашта юкъерча информацией отдела заведующи Л. М. Замятин. Передача дIаьлу политически обозревателa А. Г. Потапове.
19.30 — 22-ча Олимпиада ловзараш. Еза атлетика. Финалаш. Бокс. Финала даьлагIа дола дакъа.
21.00 — «Хаь».
21.30 — «Олимпиада дневник».
22.00 — «Тахан дуьнен тIа».
22.15 — «Композитора Хренникова творчески сайре».

II ПРОГРАММА

8.00 — Профессей хьажьеьна дуьнаргда вай.
8.20 — Документальни фильм.
8.40 — «Ялат-80». Техника санийта сахьат ма даькьайта, цхьа грами ялат ма доале (нохчий меттала).
8.50 — Кинокхьэара аьхманат.
9.10 — Цалеш ваах Лидите Бахарниевас — номер 1-гIа йола германовски махкерча шахматиста.
9.30 — «Нохч-ГIалгIайче гIолла».
9.55 — 22-ча Олимпиада ловзараш. Баскетбол. МаIанах. КхоалгIа моттиг яккхара тIехьара матч. Бокс. Финала даьлагIа дакъа. КIалтохаргах латар. Хьалхе яхь дIахьар. Дзюдо. Хьалхе яхь дIахьар. Байдаркашца москаш хьахкар. Хьалхе яхь дIахьар. Фехтовани. Тур. Командин хьалхара моттиг яккхара. Финал. Фехтовани. ТебагIа. Командин хьалхара моттиг яккхара. Еза атлетика. Финалаш. Кулг-кара бургацах ловзар. МаIанах. КхоалгIа моттиг яккхара тIехьара матч. Баскетбол. Кхалнах. Финал. Волейбол. Кхалнах. Финал. Перерыве — кердадараш а 20.05. «Вийса доккхала кийла шун, бераш».
21.00 — «Абастумански зарисовкаш» яхача а, «хьаст» яхача а, «Калмыкера бIаьсте» яхача а документальни фильмий программа.
21.30 — «Марина воагIалга, со хьай дог-йиш а мог хьона» яха телевизионни художественни фильм.

РАДИО

29 ИЮЛЬ

6.00 — Юртара Iуйре (эрсий меттала).
7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Передачий программа.
8.20 — Хоамаш.
8.29 — Лирически илли (гIалгIай меттала).
8.30 — Марха а пун социальни чулоаму а. Беседа (нохчий меттала).
9.15 — «Тхога кхаьч» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
9.30 — «Кьона заманхо» (гIалгIай меттала).
11.15 — «ЦIера профессе йола нах». Республика металлургашта йола передача (эрсий меттала).
13.00 — Концерт (гIалгIай меттала).
13.20 — Хоамаш.
16.00 — Передачий программа. Хаттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — Iалам а йерам а. Беседа (эрсий меттала).
16.15 — Дубай-Юртарски гонхавий балга (нохчий меттала).
16.30 — Юрта болхлой хьалхалаттарашта йола концерт (нохчий меттала).
16.00 — Керла хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.20 — Хоамаш.

7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Передачий программа.
8.20 — Хоамаш.
8.25 — Кулгалхо — организатор а кхетамца нах кхебер а ва. Беседа (нохчий меттала).
8.10 — Нохчий эшараш (эрсий меттала).
9.10 — Хара культура империализма герз да (эрсий меттала).
9.30 — Халкъий мукъамаш (нохчий меттала).
11.15 — Концерт (нохчий меттала).
11.55 — Хоамаш.
16.00 — Передачий программа. Хаттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — Партийни пропагандиста дешар (эрсий меттала).
16.15 — Берий хьакъехьа боккхий барашта. «Шуна дезаче меттала тIа». Беседа (гIалгIай меттала).
16.30 — Советски композиторий халкъ темах йола фантази (эрсий меттала).
16.45 — Ялат охкадерий кулгой йовхал. Зарисовка (нохчий меттала).
17.00 — Керла хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
17.40 — Хоамаш.

ФЕ ХИЛА

1980 шера I июне дена чIоагIъенна дIайолаенача накъагIа лелара Правилай 2-чен 5-чен пункташа йоах: «Корта бохо малар мена а волаш машин лаала хи бокъо лац водителa».

Менна веха а волаш мотоцикл лаала гIортар кьаьстта кхераме да. хIана аьлча шиъ мара чарх ца хилараx из атта гIоалтьала а Iоаона а тарлу. Вехача хана меттел, вахавза волча хана а хала ма дий мотоцикл лаала-м.

ИЖ-ЮЗ № 82-20 ЧИД яхача мотоцикла водителa Старп Сунжа вахача А. С. Копылова, менна веха а волаш бийса яхача хана «Юбилейный» совхоза кхай тIа хIаводачa наькъа пхоарагIа Iобиллача шлагбаума тIатехай мотоцикл. Водитель а цуна вагIа пассажир а тайп-тайпара чIоагIа човнаш яь а болаш больнице бихьай.

Юрташа бахача наха эггара аьттув болашагIа йола транспорт я мотоцикл. хIана аьлча цунца миччахьа гIолла а сиха а лелалу. хIьэта маьхя еза а яц. Цудухьа тамаш а яц дукхагIа йола мотоциклаш юрташка бахача нахага хилар. Цхьабакъда, дукха моттигаш аййсду мотоцикл нийцача сиго шийх водитель ца лоархIаш. хIана аьлча пуьга лекха бокъонаш а яц, е лехка Iомавенна а вац из. хIьэта а руль бе а делле кхерамеча наькъа араваал. ше меттел. шийна гонахьарараш а кхераме кIал а оттабеш.

Мотоцикл лехнаш хиннача Х. Ш. Хасуева, водителa удостоверени а хоацаш, тIатуллаш мотоцикл а йоацаш гор. Гудермеса Жукова цIерагIча улицагIа хехка вoлаш, гIашлочоа тIатехай мотоцикл. цунна чIоагIа чов а еш. Терклaде дезаш хIама да Х. Ш. Хасуева хийхнар. ше дешаши боли беш воацашехьа а. шийна дас ийца мотоцикл хилар.

Наурски района «Красное знамя» яхача колхоза тракториста А. Вахаевия машин гIаьхийттай юртара боагIача наькъа тIара мотоциклана ше кир-наькъа тIа воалача хана хьалтIехйоалача грузовой машина ииъ ца балар бахьан долаш.

ДIадахача кIирагIа 63 вахара яьй республика наькъашка 4 саг ве а кувш. 39 сага [illegible] а еш.

НГIАССР МВД ГАИ.

Хоаттам

Тахан кIазиг дукха моркхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп - тайпарча оагIонашкахьара секунде 7 — 12 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилeн фегапа температура республике 30 — 35, Грозне 32—34 градус йовхал йолаш хилeн тарлу.

Кхоана хувцалуш моркхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка догIа а делхаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 2—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилeн фегапа температура бийсана 17—22, дийнахьа 27—32 градус йовхал йолаш хилeн тарлу.

Метеостанци.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТХА АДРЕС: 364807, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-06; редактора заместитела — 9-24-03; бехктохкане секретаря — 9-24-00; отделий: партий вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрта бохкама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кисьмай — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364807, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 9-24-06; заместителя редактора — 9-24-06; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттен деношка

СФ05265. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3591.